

**INFORMACJA O SYTUACJI BANKÓW
W OKRESIE I-IX 2013 R.**

**URZĄD KOMISJI NADZORU FINANSOWEGO
WARSZAWA, 2013**

Opracowanie:

Andrzej Kotowicz

przy współpracy

Departamentu Bankowości Komercyjnej i Specjalistycznej oraz Instytucji Płatniczych

Urząd Komisji Nadzoru Finansowego

SPIS TREŚCI

NAJWAŻNIEJSZE SPOSTRZEŻENIA I WNIOSKI	4
1. POZYCJA KAPITAŁOWA	11
2. POZYCJA PŁYNNOŚCIOWA	13
3. WYNIKI FINANSOWE	14
4. GŁÓWNE KIERUNKI ROZWOJU	18
5. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA.....	24
6. STRUKTURA WALUTOWA I TERMINÓW PŁATNOŚCI BILANSU	27
7. JAKOŚĆ PORTFELA KREDYTOWEGO.....	29
SPIS TABEL.....	33

NAJWAŻNIEJSZE SPOSTRZEŻENIA I WNIOSKI

Pomimo silnego spowolnienia tempa wzrostu polskiej gospodarki sytuacja sektora bankowego w okresie I-IX br. pozostawała stabilna (spowolnienie było szczególnie widoczne w I i II kwartale br. kiedy roczne tempo wzrostu PKB wynosiło odpowiednio 0,5% i 0,8%, w III kwartale wzrost przyspieszył do 1,9% ale nadal pozostaje istotnie niższy od potencjalnego tempa wzrostu).

Utrzymanie mocnej bazy kapitałowej, poprawa głównych miar adekwatności kapitałowej

Baza kapitałowa uległa dalszemu wzmocnieniu (fundusze własne wzrosły z 129,0 mld zł na koniec ub.r. do 139,4 mld zł na koniec września br., współczynnik wypłacalności wzrósł z 14,7% do 15,6%, a Tier 1 z 13,1% do 14,2%). Mocną pozycję kapitałową potwierdza niewielki udział banków posiadających współczynnik wypłacalności na poziomie poniżej 12% lub Tier 1 niższym od 9% (odpowiednio 6,5% i 2,2% aktywów sektora bankowego).

W kontekście obserwowanej w ostatnich okresach poprawy głównych miar adekwatności kapitałowej trzeba jednak mieć na uwadze, że po części wynika ona ze zmiany zasad wyliczania wymogów kapitałowych, jakich dokonano w niektórych dużych bankach (zmiana metod podstawowych/standardowych na zaawansowane), co ostatecznie prowadzi do zmniejszenia całkowitego wymogu kapitałowego.

Pomimo dobrej sytuacji bieżącej rekomendowane jest utrzymanie mocnej bazy kapitałowej, a w przypadku niektórych banków jej dalsze wzmocnienie, co wynika z poziomu ryzyka już zakumulowanego w bilansach banków, jak też z utrzymujących się trudnych uwarunkowań zewnętrznych, które mogą wywoływać zaburzenia w funkcjonowaniu rynków finansowych oraz negatywnie wpływać na sytuację finansową części klientów banków. Realizacja tego celu powinna sprzyjać utrzymaniu stabilności, bezpieczeństwa i dalszego rozwoju sektora oraz ułatwić bankom samodzielne pozyskiwanie alternatywnych źródeł finansowania działalności.

Dobra sytuacja w zakresie bieżącej płynności banków

Sytuacja w zakresie bieżącej płynności była dobra. Podstawowe miary płynności pozostają stabilne i utrzymują się na zadowalających poziomach (dodatnia luka płynności zwiększyła się z 156,9 mld zł na koniec ub.r. do 160,7 mld zł na koniec września br., choć współczynnik płynności krótkoterminowej nieznacznie się obniżył z 1,55 do 1,49). Relacja kredytów dla sektora niefinansowego do depozytów tego sektora pozostaje relatywnie stabilna, ale obserwowane w II i III kwartale br. ożywienie akcji kredytowej spowodowało ograniczony wzrost tej relacji (z 106,5% na koniec ub.r. do 107,2% na koniec września br.).

Pomimo dobrej sytuacji bieżącej, zalecane jest kontynuowanie działań zmierzających do wzrostu stabilności źródeł finansowania (w tym do ich dywersyfikacji i wydłużenia terminów zapadalności).

Wynik finansowy netto sektora uległ pogorszeniu (wyraźnie słabszy III kwartał)

Trudne uwarunkowania zewnętrzne oraz silne obniżenie stóp procentowych, przełożyły się na pogorszenie wyników finansowych większości banków (w okresie I-IX br. wynik finansowy netto sektora bankowego wyniósł 11 805 mln zł i był o 225 mln zł, tj. o 1,9% niższy niż w analogicznym okresie ub.r., przy czym istotne obniżenie wyników nastąpiło w III kwartale). Obniżenie wyników nastąpiło w większości banków (spadek wyników wystąpił w 547 podmiotach, które skupiały 57,9% aktywów sektora; 16 podmiotów wykazało

stratę w łącznej wysokości 121 mln zł). W szczególności, silne obniżenie wyników nastąpiło w bankach spółdzielczych (-28,4%).

Główną przyczyną osłabienia wyników finansowych był znaczący spadek wyniku działalności bankowej (-3 048 mln zł; -6,9%), na skutek obniżenia wyniku odsetkowego (-2 128 mln zł; -7,9%), wyniku z tytułu opłat i prowizji (-159 mln zł; -1,5%) oraz wyniku z pozostałej działalności bankowej (-761 mln zł; -11,3%). Znaczny spadek wyniku odsetkowego wynikał z silnej redukcji stóp procentowych NBP, która przełożyła się na spadek stawek WIBOR oraz obniżenie rentowności instrumentów dłużnych. To z kolei spowodowało zmniejszenie przychodów odsetkowych z tytułu kredytów oraz instrumentów dłużnych, który nie został zrównoważony ani przez spadek kosztów odsetkowych, ani przez odpowiedni wzrost akcji kredytowej (pomimo jej stopniowego ożywienia w II i III kwartale).

Negatywnym zjawiskom obserwowanym po stronie przychodów banki starały się przeciwdziałać dokonując ograniczenia kosztów działania (-273 mln zł; -1,3%). Pozytywny wpływ na wyniki sektora miało też zwiększenie wyniku z tytułu pozostałych przychodów i kosztów (o 526 mln zł; 83,6%), co miało jednak silny związek ze zdarzeniem o charakterze jednorazowym.

Głównym źródłem stabilizacji lub poprawy wyników w części banków było zmniejszenie ujemnego salda odpisów i rezerw (o 1 842 mln zł, -24,9%). Wynikało to ze zmniejszenia odpisów na należności od gospodarstw domowych, realizacji dodatniego wyniku z tytułu IBNR (wobec straty w analogicznym okresie ub.r.) oraz zmniejszenie skali tworzonych rezerw, przy umiarkowanym wzroście odpisów na należności od przedsiębiorstw. Silne zmniejszenie poziomu odpisów można tłumaczyć wysokimi odpisami tworzonymi w ubiegłych okresach, jak też wcześniejszym zaostrzeniem polityki kredytowej oraz działaniami regulacyjnymi, co miało pozytywny wpływ na obniżenie ryzyka i kosztów z nim związanych w okresie obecnego osłabienia koniunktury. Pozytywny wpływ na sytuację finansową kredytobiorców miała też silna redukcja stóp procentowych, która przełożyła się na znaczące obniżenie kosztów obsługi kredytów złotych. Nie można jednak wykluczyć, że w obliczu znacznego spadku wyniku działalności bankowej, niektóre banki starały się poprawić swoje wyniki finansowe w drodze bardziej liberalnej wyceny ryzyka, a w rezultacie niższych odpisów. Należy też dodać, że w III kwartale br. odnotowano wzrost odpisów, głównie za sprawą istotnego zwiększenia odpisów z tytułu kredytów mieszkaniowych.

Konsekwencją osłabienia wyników finansowych było pogorszenie podstawowych miar efektywności działania (C/I wzrósł z 50,4 do 53,3, ROA obniżył się z 1,25 do 1,14, a ROE z 11,5 do 10,4).

W kolejnych okresach należy liczyć się z utrzymaniem negatywnej presji na wyniki finansowe banków, co ma związek z niskim tempem wzrostu gospodarki, mogącym skutkować m.in. pogorszeniem sytuacji finansowej części kredytobiorców, jak też ograniczeniem popytu na kredyt i produkty bankowe. Istotnym wyzwaniem dla banków będzie też środowisko niskich stóp procentowych, co z jednej strony sprzyja poprawie sytuacji finansowej kredytobiorców oraz zwiększa popyt na kredyt, ale z drugiej wpływa negatywnie na przychody odsetkowe. Dodatkową presję na wyniki banków będzie wywierało wprowadzenie opłaty na fundusz stabilizacyjny w BFG oraz obniżenie opłat interchange.

Umiarkowany wzrost skali działania sektora bankowego, zmiany w strukturze sektora

Utrzymujące się trudne uwarunkowania zewnętrzne i niepewność co do przyszłego rozwoju koniunktury, połączone z ograniczonymi źródłami finansowania oraz zmniejszoną skłonnością gospodarstw domowych i przedsiębiorstw do zaciągania zobowiązań, spowodowały że wzrost skali działania sektora bankowego był ograniczony (w okresie I-IX br. suma bilansowa sektora wzrosła o 79,0 mld zł, tj. o 5,9%, a po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut względem złotego o 71,3 mld zł, tj. o 5,3%; większość przyrostu dokonała się w III kwartale i wynikała z silnego ale okresowego napływu lokat sektora rządowego do jednego banku).

Zatrudnienie i sieć sprzedaży uległy nieznacznemu ograniczeniu (zatrudnienie obniżyło się o 0,7 tys. osób, a liczba placówek o 48). Jednocześnie na skutek fuzji dokonanych na przełomie 2012 i 2013 r. doszło do wzrostu koncentracji sektora bankowego (udział 5-ciu największych banków w aktywach sektora wzrósł z 45,0% do 47,0%, a 10-ciu największych z 64,6% do 68,0%), a w strukturze sektora odnotowano dalszy wzrost udziału w aktywach banków kontrolowanych przez inwestorów krajowych (z 36,4% do 38,0%).

Stopniowe ożywienie akcji kredytowej w niektórych obszarach

Po obserwowanej w końcu ub.r. i na początku br. stagnacji akcji kredytowej, w II i III kwartale br. doszło do jej stopniowego ożywienia, choć tempo wzrostu nadal było niższe niż w latach ubiegłych (w okresie I-IX br. wartość kredytów ogółem zwiększyła się o 38,7 mld zł, tj. o 4,1%; w ujęciu skorygowanym o zmiany kursów walut o 32,4 mld zł, tj. 3,4%). Głównymi obszarami wzrostu były kredyty dla gospodarstw domowych oraz sektora finansowego, podczas gdy wzrost akcji kredytowej dla przedsiębiorstw uległ osłabieniu, a stan kredytów dla sektora budżetowego zmniejszył się.

Ożywienie akcji kredytowej dla gospodarstw domowych nastąpiło w II i III kwartale br., przy czym przyrost odnotowany w III kwartale należał do najwyższych na przestrzeni ostatnich lat (w okresie I-IX br. wartość tych kredytów wzrosła o 21,4 mld zł, tj. o 4,0%; w ujęciu skorygowanym o 17,4 mld zł, tj. o 3,2%). Ożywienie objęło wszystkie obszary, przy czym szczególnie wyraźne było w obszarze kredytów konsumpcyjnych.

Po silnym wyhamowaniu wzrostu kredytów mieszkaniowych w I kwartale br. w kolejnych miesiącach doszło do jego ponownego ożywienia (w okresie I-IX br. stan kredytów mieszkaniowych zwiększył się o 13,5 mld zł, tj. o 4,2%; po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut o 9,8 mld zł, tj. o 3,0%). Kontynuowany był przy tym pozytywny trend dominacji kredytów złotych w strukturze nowo udzielanych kredytów, a zarazem marginalizacji sprzedaży kredytów walutowych. W konsekwencji, pomimo osłabienia złotego udział kredytów walutowych uległ dalszemu obniżeniu (z 55,4% do 52,1%). Za zjawisko niekorzystne należy uznać utrzymujący się wysoki udział w sprzedaży kredytów o LTV przekraczającym 80% oraz nadmiernie wydłużone okresy kredytowania. Wprawdzie w ostatnich okresach obserwowano pozytywne tendencje polegające na zmniejszeniu emisji kredytów o niekorzystnych charakterystykach, ale w III kwartale br. ich udział w strukturze nowo udzielanych kredytów ponownie wzrósł. Ożywienie akcji kredytowej należy wiązać z silną redukcją stóp procentowych NBP, która wywołała spadek oprocentowania kredytów do rekordowo niskich poziomów oraz wzrost zdolności kredytowej, jak też przyczyniła się do poszukiwania alternatywnych wobec depozytów form inwestycji. Ożywieniu sprzyjała też zarysowująca się stabilizacja cen na rynku nieruchomości oraz sygnały stopniowej poprawy koniunktury gospodarczej. Pewien wpływ miała też dokonana w czerwcu br. nowelizacja Rekomendacji S. W konsekwencji doszło do uaktywnienia popytu, skutkującego wzrostem akcji kredytowej. W kontekście rekordowo niskich stóp procentowych należy zauważyć, że oprócz zjawisk pozytywnych mogą one też wywoływać zjawiska negatywne, m.in. w postaci wzrostu cen nieruchomości nieuzasadnionego wzrostem kosztów produkcji i wynagrodzeń w gospodarce oraz objęcia kredytowaniem osób o zbyt słabej sytuacji dochodowej lub też udzielenia zbyt wysokich kredytów w stosunku do faktycznej sytuacji dochodowej kredytobiorców. Z kolei, w kontekście nowelizacji Rekomendacji S, trzeba stwierdzić, że obok zmian mających na celu ograniczenie nadmiernego ryzyka, zniosła ona regulacyjny limit DTI oraz (przy spełnieniu odpowiednich warunków) wydłużyła okres brany pod uwagę do wyliczania zdolności kredytowej i zachęca banki do kredytowania osób o nieregularnych dochodach, co dla części klientów oznacza istotne ułatwienie w dostępie do kredytu.

Po obserwowanym w latach 2011-2012 i I kwartale br. obniżeniu stanu portfela kredytów konsumpcyjnych w II i III kwartale doszło do jego wzrostu (w okresie I-IX br. stan kredytów konsumpcyjnych zwiększył się o 1,8 mld zł, tj. o 1,4%). Przyrost byłby wyższy, gdyby nie transakcje sprzedaży portfela wierzytelności, których dokonało kilka banków. Ożywienia akcji kredytowej należy upatrywać przede wszystkim w dokonanej w lutym br. nowelizacji Rekomendacji T, która m.in. istotnie uelastyczyła dotychczasowe rozwiązania, jak też złagodziła podejście do zarządzania ryzykiem detalicznych ekspozycji kredytowych

w niektórych obszarach. Wymiernym efektem nowelizacji był „powrót na rynek” dwóch banków, które ze względu na wcześniejsze rozwiązania regulacyjne zdecydowały się na przeniesienie działalności kredytowej do innych podmiotów działających w ramach macierzystych grup kapitałowych. Ożywieniu sprzyjają też sygnały stopniowej poprawy koniunktury gospodarczej, obniżenie oprocentowania kredytów, jak też obserwowana stopniowa stabilizacja/poprawa jakości portfela kredytowego, co przekłada się na stopniowy wzrost popytu na kredyt oraz zwiększenie jego podaży. Ponadto, niektóre banki dokonują modyfikacji strategii działania w kierunku większego udziału krótkoterminowych kredytów dla klientów detalicznych.

Silne spowolnienie tempa wzrostu gospodarczego obserwowane w końcu ub.r. i początkowej fazie br. oraz pogorszenie jakości portfela kredytowego przełożyło się na znaczne obniżenie dynamiki wzrostu kredytów dla przedsiębiorstw (w okresie I-IX br. stan kredytów dla przedsiębiorstw zwiększył się o 9,0 mld zł, tj. o 3,3%; po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut o 7,3 mld zł, tj. 2,7%). Przyrost zadłużenia dokonał się w obszarze kredytów dla dużych przedsiębiorstw, podczas gdy zadłużenie w sektorze MSP wykazywało tendencje stagnacyjne. W kolejnych okresach zachodzi szansa na ożywienie akcji kredytowej, co wynika z sygnałów stopniowej poprawy koniunktury gospodarczej, rekordowo niskich stóp procentowych oraz stabilizacji jakości portfela kredytowego, co powinno przełożyć się na wzrost popytu na kredyt oraz jego większą podaż. Ożywieniu powinno sprzyjać też uruchomienie programu Portfelowej Linii Gwarancyjnej De Minimis ukierunkowanej na pobudzenie kredytów dla MSP.

Niska lub ujemna dynamika kredytów dla sektora niefinansowego występuje w większości krajów UE (na koniec września br. roczne tempo wzrostu kredytów dla gospodarstw domowych w strefie euro wynosiło 0,1%, w tym mieszkaniowych 0,8%, konsumpcyjnych -2,4%, pozostałych -1,1%, a kredytów dla sektora przedsiębiorstw -3,5%, co oznacza że było ono istotnie niższe niż w Polsce).

Jakość kredytów pozostaje stabilna, ale w niektórych obszarach nieznaczne pogorszenie

Pomimo obserwowanego w ostatnich kwartałach silnego osłabienia tempa wzrostu gospodarki oraz pogorszenia sytuacji na rynku pracy, jakość portfela kredytowego pozostaje stabilna, co przejawia się niskim przyrostem kredytów zagrożonych (w okresie I-IX br. przyrost kredytów zagrożonych wyniósł zaledwie 0,1 mld zł, tj. 0,2%) oraz obniżeniem ich udziału w portfelu (z 7,7% na koniec ub.r. do 7,4% na koniec września br.). Ten dość korzystny obraz sytuacji wynikał z dużych transakcji sprzedaży portfela „złych kredytów” (głównie konsumpcyjnych), silnej redukcji stóp procentowych co znacząco zmniejszyło koszty obsługi kredytów i działa stabilizująco na sytuację kredytobiorców oraz relatywnie dobrej sytuacji finansowej sektora przedsiębiorstw. Pozytywny wpływ miał też dokonany wcześniej proces samoregulacji banków, jak też działania nadzoru bankowego, które doprowadziły do wzmocnienia procesu zarządzania ryzykiem kredytowym, co przekłada się na relatywnie korzystny obraz sytuacji w bieżącym osłabieniu koniunktury. Nie można jednak też wykluczyć, że niektóre banki starały się poprawić swoje wyniki finansowe w drodze bardziej liberalnej wyceny ryzyka kredytowego.

Jakość kredytów mieszkaniowych uległa ograniczonemu pogorszeniu (stan kredytów zagrożonych wzrósł o 0,8 mld zł, opóźnionych w spłacie powyżej 30 dni o 0,9 mld zł, a ich udział do odpowiednio 2,9% i 3,5%), przy czym w II i III kwartale obserwowano oznaki stabilizacji jakości tych kredytów. Jakość kredytów konsumpcyjnych uległa poprawie (stan kredytów zagrożonych i opóźnionych w spłacie powyżej 30 dni obniżył się o 1,8 mld zł i 1,4 mld zł, a ich udział do 15,2% i 17,0%), ale w decydującym stopniu wynikało to z transakcji sprzedaży części portfela „złych” kredytów. Jakość pozostałych kredytów dla gospodarstw domowych uległa pogorszeniu (stan kredytów zagrożonych wzrósł o 0,8 mld zł, a ich udział w portfelu wzrósł do 10,6%), przy czym w III kwartale zaobserwowano pewną poprawę. W portfelu kredytów dla przedsiębiorstw odnotowano nieznaczny przyrost kredytów zagrożonych (stan kredytów zagrożonych wzrósł o 0,3 mld zł), ale dzięki zwiększeniu akcji kredytowej ich udział uległ obniżeniu (do 11,5%). Należy przy tym odnotować poprawę jakości kredytów dla dużych przedsiębiorstw (stan kredytów zagrożonych obniżył się o 0,1 mld zł, a ich udział spadł do 9,1%) oraz umiarkowane pogorszenie jakości kredytów dla MSP

(wzrost kredytów zagrożonych o 0,5 mld zł oraz ich udziału do 13,2%). Korzystne obserwacje w portfelu dużych przedsiębiorstw miały jednak związek ze zmianą klasyfikacji należności dokonaną wobec jednej z dużych spółek budowlanych w kilku bankach.

Jakość kredytów dla sektora finansowego i budżetowego pozostawała wysoka.

Z punktu widzenia jakości portfela kredytowego w przyszłych okresach kluczowe znaczenie będzie miał rozwój sytuacji makroekonomicznej. Należy się liczyć z tym, że w przypadku utrzymania się relatywnie niskiego tempa wzrostu aktywności gospodarczej, będzie to negatywnie wpływało na sytuację finansową części kredytobiorców i wywierało negatywną presję na jakość portfela kredytowego i wyniki banków. Z drugiej strony, silne złagodzenie polityki pieniężnej przez RPP w znaczący sposób ogranicza koszty obsługi kredytów i działa stabilizująco lub prowadzi do poprawy sytuacji finansowej części kredytobiorców.

Zwiększenie stanu najpłynniejszych aktywów

Ograniczone tempo wzrostu kredytów przełożyło się na znaczny wzrost najpłynniejszych aktywów (środki w kasach i NBP, należności od banków, portfel instrumentów dłużnych i kapitałowych) oraz zwiększenie ich udziału w sumie bilansowej (w okresie I-IX br. ich stan zwiększył się o 50,1 mld zł, tj. o 13,1%, a ich udział w bilansie wzrósł z 28,4% na koniec ub.r. do 30,3% na koniec września br.). Przyrost aktywów płynnych dotyczył przede wszystkim portfela bonów pieniężnych NBP, obligacji skarbowych oraz środków ulokowanych w innych bankach. Trzeba jednak dodać, że silny wpływ na obserwowany w skali całego sektora wzrost aktywów płynnych miał ich przyrost w banku państwowym, w którym lokowane są wysokie lokaty sektora rządowego.

Umiarkowany przyrost zobowiązań, umiarkowany wzrost finansowania zagranicznego

Ograniczony wzrost skali działania banków znalazł również odzwierciedlenie w umiarkowanym wzroście zobowiązań (w okresie I-IX br. ich stan wzrósł o 75,3 mld zł, tj. o 6,3%, a po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut o 69,1 mld zł, tj. o 5,7%). Decydujący wpływ miał przy tym przyrost depozytów sektora budżetowego, a w istotnie mniejszym stopniu depozytów gospodarstw domowych oraz innych zobowiązań. Przyrost zobowiązań był nieco wyższy niż przyrost sumy bilansowej, co wynikało z relatywnie niskiego przyrostu kapitałów.

Stan depozytów sektora niefinansowego uległ zwiększeniu (o 23,5 mld zł, tj. o 3,2%; skorygowany przyrost wyniósł 21,7 mld zł, tj. 3,0%). Wynikało to ze wzrostu depozytów gospodarstw domowych (o 19,2 mld zł, tj. o 3,7%), który dokonał się w I kwartale, podczas gdy w II i III kwartale obserwowano stagnację. Stan depozytów przedsiębiorstw po charakterystycznym dla pierwszych miesięcy roku obniżeniu w II i III kwartale uległ zwiększeniu i nieznacznie przekroczył poziom z końca ub.r. (wzrost o 2,9 mld zł, tj. o 1,5%). W kontekście możliwości wzrostu bazy depozytowej, istotnym wyzwaniem dla banków stało się środowisko rekordowo niskich stóp procentowych, które wpływa negatywnie na skłonność do oszczędzania. Presję wywiera też niskie tempo wzrostu gospodarki, które ogranicza możliwość tworzenia oszczędności przez niektóre gospodarstwa domowe i przedsiębiorstwa.

Stan depozytów i kredytów sektora finansowego uległ zwiększeniu (o 14,5 mld zł, tj. o 5,7%; skorygowany 11,5 mld zł, tj. 4,5%), ale poziom tych środków pozostaje w ostatnich okresach relatywnie stabilny.

W okresie I-IX br. głównym czynnikiem wzrostu zobowiązań sektora bankowego był przyrost depozytów sektora budżetowego (wzrost o 29,2 mld zł, tj. o 48,8%; skorygowany 28,7 mld zł, tj. 47,6%), przy czym zasadniczą część tego przyrostu dokonała się w III kwartale. Należy jednak mieć na uwadze, że napływ tych środków ma charakter okresowy i jest bardzo silnie skoncentrowany, w rezultacie czego rola depozytów sektora budżetowego w finansowaniu działalności banków pozostaje ograniczona.

Pozostałe zobowiązania nie wykazały większych zmian.

W okresie I-IX br. odnotowano wzrost finansowania zagranicznego (o 12,1 mld zł, tj. o 5,5%; skorygowany 8,7 mld zł, tj. 3,9%), na skutek dużego napływu tych środków w II kwartale. Należy jednak zaznaczyć, że część tych środków napłynęła do podmiotów, które dokonują dużych operacji na rynku finansowym, w związku z czym można oczekiwać ich odpływu w kolejnych okresach. Większość środków nierezydentów nadal pochodzi od podmiotów z macierzystych grup kapitałowych (stan tych środków wzrósł z 111,0 mld zł na koniec ub.r. do 116,4 mld zł na koniec września br.). W kontekście finansowania zagranicznego należy zaznaczyć, że w odróżnieniu od innych krajów regionu, w Polsce nie odnotowano w ostatnich latach odpływu kapitału zagranicznego na skutek tzw. „delewarowania” banków zagranicznych, a obserwowane zmiany mają inne podłoże i wynikają głównie z modyfikacji strategii działania niektórych banków (wycofanie z oferty walutowych kredytów mieszkaniowych, zmniejszenie stopnia uzależnienia od środków z macierzystych grup kapitałowych), co prowadzi do spadku ich zapotrzebowania na środki zagraniczne.

Zmniejszenie niedopasowania walutowego sektora

W okresie I-IX br. odnotowano niewielki przyrost stanu aktywów walutowych (o 11,3 mld zł, tj. o 3,3%) oraz umiarkowany wzrost pasywów walutowych (o 19,2 mld zł, tj. o 7,1%). Obserwowane zmiany kształtowane były pod wpływem nieznacznego osłabienia złotego, zmian w strukturze finansowania banków, wzrostu finansowania zagranicznego oraz zmian w poziomie i strukturze walutowej lokat instytucji sektora rządowego. Większy przyrost pasywów walutowych niż aktywów przełożył się na obniżenie ujemnej luki walutowej sektora bankowego (do -55,3 mld zł) oraz zmniejszenia jej udziału w sumie bilansowej (do -3,9%). W rezultacie odnotowanych zmian nastąpiło też zmniejszenie udziału aktywów walutowych w sumie bilansowej (z 24,7% na koniec ub.r. do 24,0% na koniec września br.) oraz nieznaczny wzrost udziału pasywów walutowych (z 20,0% do 20,2%).

Finansowania długoterminowe bez większych zmian

W okresie I-IX br. nie odnotowano istotnych zmian w strukturze terminów płatności bilansu sektora bankowego (zobowiązania wymagalne powyżej 1 roku wzrosły z 193,2 mld zł na koniec ub.r. do 199,7 mld zł na koniec września br., ale ich udział w sumie bilansowej obniżył się z 14,4% do 14,0%).

Ze względu na duże dysproporcje pod względem terminów zapadalności aktywów i wymagalności pasywów konieczne jest, aby banki kontynuowały działania zmierzające do pozyskania długoterminowych, stabilnych źródeł finansowania.

Ograniczony wzrost skali operacji pozabilansowych

Ograniczony wzrost akcji kredytowej znalazł swoje odzwierciedlenie w umiarkowanym wzroście udzielonych przez banki zobowiązań dotyczących finansowania (wzrost o 5,9% do 213,9 mld zł).

Silne redukcje stóp procentowych NBP przełożyły się na wzrost skali transakcji pochodnych dotyczących stopy procentowej (nominalna wartość transakcji zwiększyła się o 7,5% do 1 722,7 mld zł). Skala operacji walutowymi instrumentami pochodnymi nie uległa istotnym zmianom (wzrost o 2,7% do 383,6 mld zł).

Ryzyko działalności banków utrzymuje się na podwyższonym poziomie

Pomimo dobrej sytuacji bieżącej ryzyko działalności banków w najbliższych okresach utrzymuje się na podwyższonym poziomie, co wynika z silnego osłabienia tempa wzrostu polskiej gospodarki. Należy jednak stwierdzić, że w II i III kwartale br., odnotowano przyspieszenie wzrostu polskiej gospodarki, jak też

obserwowano ożywienie w największych gospodarkach rozwiniętych (w tym w strefie euro). W konsekwencji nastąpiła pewna poprawa perspektyw wzrostu polskiej gospodarki w kolejnych okresach (według opracowanej przez NBP projekcji inflacji i PKB z listopada br. tempo wzrostu PKB w 2013 r. wyniesie 1,3%, w 2014 r. 2,9%, a w 2015 r. 3,3% – prognozy te są korzystniejsze od zawartych w projekcji z lipca br.).

1. POZYCJA KAPITAŁOWA

Utrzymanie mocnej pozycji kapitałowej sektora bankowego

W okresie I-IX 2013 r. doszło do dalszego wzmocnienia bazy kapitałowej oraz poprawy głównych miar adekwatności kapitałowej.

Tabela 1. Adekwatność kapitałowa

	Wartość (mld zł)				Zmiana do 12/12	
	09/12	12/12	06/13	09/13	mld zł	%
Fundusze własne	126,4	129,0	136,0	139,4	10,4	8,1%
Całkowity wymóg kapitałowy	72,0	70,0	71,5	71,3	1,3	1,9%
- ryzyko kredytowe	62,6	60,8	62,4	62,3	1,5	2,5%
- ryzyko operacyjne	6,6	6,5	6,8	6,8	0,2	3,8%
- pozostałe ryzyka	2,9	2,6	2,3	2,2	-0,5	-17,4%
Nadwyżka/niedobór funduszy własnych	54,3	59,0	64,6	68,1	9,1	15,5%

Wzrost funduszy własnych, ale istotny wpływ zdarzeń o charakterze jednorazowym

Odnotowany wzrost funduszy własnych (o 10,4 mld zł, 8,1%) wynikał z zasilenia funduszy częścią zysków za 2012 r. (w bankach komercyjnych na zwiększenie funduszy przeznaczono około 50% zysków za 2012 r., a w bankach spółdzielczych ponad 90%) oraz z zaliczenia do funduszy części zweryfikowanych przez audytorów zysków wypracowanych w br. Istotny wpływ na wzrost funduszy wywarły też zdarzenia o charakterze jednorazowym, polegające na sprzedaży przez dwa duże banki udziałów posiadanych w innych bankach w rezultacie czego nastąpiło zmniejszenie pozycji pomniejszających ich fundusze własne (miało to szczególne istotne znaczenie w jednym z tych banków) oraz otrzymania przez jeden z tych banków dodatkowych środków od właściciela.

Na koniec okresu wszystkie banki komercyjne spełniały wymóg minimalnych funduszy własnych na poziomie 5 mln EUR. Natomiast w przypadku banków spółdzielczych, jeden bank nie spełniał wymagań minimalnych funduszy określonych w ich przypadku na poziomie 1 mln EUR, przy czym kwota niedoboru była relatywnie niska.

Niski przyrost wymogów kapitałowych po części na skutek zmian metod wyliczania

Przyrost całkowitego wymogu kapitałowego w I-IX br. był relatywnie niski (o 1,3 mld zł, o 1,9%). Wynikało to z niewielkiego przyrostu wymogu z tytułu ryzyka kredytowego (o 1,5 mld zł, o 2,5%), stanowiącego główną pozycję wymogów kapitałowych, jak też nieznacznego wzrostu wymogu z tytułu ryzyka operacyjnego oraz zmniejszenia wymogów z tytułu pozostałych kategorii ryzyka.

Niski przyrost wymogów był konsekwencją ograniczonego wzrostu akcji kredytowej oraz zmiany metod wyznaczania wymogów kapitałowych z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyka, jakich dokonano w ostatnich

okresach w niektórych bankach. Zmiany te polegały na zastąpieniu metod podstawowych/standardowych przez metody zaawansowane, co doprowadziło do zmniejszenia całkowitego wymogu kapitałowego w tych bankach.

Wzrost nadwyżki funduszy nad wymogiem kapitałowym

Rezultatem istotnego przyrostu funduszy a zarazem niskiego przyrostu wymogów kapitałowych było dalsze zwiększenie nadwyżki funduszy własnych nad całkowitym wymogiem kapitałowym (do 68,1 mld zł).

Tabela 2. Współczynnik wypłacalności i współczynnik Tier 1

	Współczynnik wypłacalności (%)				Udział w aktywach sektora (%)			
	09/12	12/12	06/13	09/13	09/12	12/12	06/13	09/13
Współczynnik wypłacalności (CAR)								
Sektor	14,0	14,7	15,2	15,6				
Banki komercyjne	14,0	14,8	15,3	15,8				
Banki spółdzielcze	13,9	13,8	14,4	14,2				
Rozkład banków względem CAR								
poniżej 8%	-	-	-	-	-	-	-	-
8-10%	20	16	11	13	4,2%	0,6%	0,4%	0,2%
10-12%	92	97	76	80	14,0%	7,4%	13,3%	6,3%
12% i więcej	507	504	528	521	79,8%	89,9%	84,0%	91,3%
Współczynnik Tier 1								
Sektor	12,7	13,1	13,8	14,2				
Banki komercyjne	12,6	13,1	13,8	14,2				
Banki spółdzielcze	13,1	13,0	13,6	13,3				

Znaczny wzrost CAR i Tier 1

Konsekwencją obserwowanych zmian w zakresie funduszy i wymogów kapitałowych był też znaczący wzrost współczynnika wypłacalności (do 15,6) oraz współczynnika Tier 1 (do 14,2).

Mocną pozycję kapitałową sektora bankowego potwierdza ograniczona liczba banków o współczynniku wypłacalności poniżej 12% lub Tier 1 niższym od 9%. Na koniec września br. tylko 3 banki komercyjne oraz 90 banków spółdzielczych miało współczynnik wypłacalności niższy od 12%, ale ich łączny udział w aktywach sektora wynosił tylko 6,5%. Jednocześnie tylko 1 bank komercyjny i 19 banków spółdzielczych miało współczynnik Tier 1 niższy od 9%, a ich udział w aktywach wynosił zaledwie 2,2%.

Rekomendowane utrzymanie mocnej bazy kapitałowej

Pomimo dobrej sytuacji bieżącej rekomendowane jest utrzymanie mocnej bazy kapitałowej, a w przypadku niektórych banków jej dalsze wzmocnienie. Wynika to z poziomu ryzyka już zakumulowanego w bilansach banków, jak też z utrzymujących się trudnych uwarunkowań zewnętrznych (oraz niepewności co do rozwoju sytuacji w kolejnych okresach), które mogą wywoływać zaburzenia w funkcjonowaniu rynków finansowych oraz negatywnie wpływać na sytuację finansową części klientów banków. Realizacja tego celu powinna też sprzyjać utrzymaniu stabilności, bezpieczeństwa i dalszego rozwoju sektora oraz ułatwić bankom samodzielne pozyskiwanie alternatywnych źródeł finansowania działalności.

2. POZYCJA PŁYNNOSCIOWA

Dobra sytuacja w zakresie bieżącej płynności banków

W okresie I-IX 2013 r. sytuacja w zakresie bieżącej płynności była dobra.

Tabela 3. Wybrane miary płynności

	Wartość (mld zł)				Zmiana do 12/12	
	09/12	12/12	06/13	09/13	mld zł	%
Podstawowa rezerwa płynności	293,4	301,3	318,4	338,7	37,5	12,4%
Uzupełniająca rezerwa płynności	148,1	142,5	148,9	152,0	9,5	6,6%
Środki obce niestabilne	298,6	286,9	309,1	330,0	43,2	15,0%
Luka płynności krótkoterminowej	142,9	156,9	158,2	160,7	3,7	2,4%
Współczynnik płynności krótkoterminowej	1,48	1,55	1,51	1,49	x	x
Środki obce stabilne	897,6	913,8	936,7	952,2	38,4	4,2%
Kredyty dla sektora niefinansowego	774,4	771,3	794,7	801,1	29,8	3,9%
Depozyty sektora niefinansowego	695,7	724,0	744,1	747,5	23,5	3,2%
Nadwyżka/niedobór depozytów	-78,7	-47,3	-50,7	-53,6	-6,2	13,2%
Relacja kredyty/depozyty	111,3%	106,5%	106,8%	107,2%	x	x

Przestrzeganie postanowień uchwały KNF nr 386/2008 pozostaje zadowolające. Liczba naruszeń uchwały była niewielka i dotyczyła podmiotów mających marginalne znaczenie w skali systemu.

Podstawowe miary płynności pozostają stabilne i utrzymują się na zadowolających poziomach. Odnotowano przy tym wzrost podstawowej i uzupełniającej rezerwy płynności, któremu towarzyszyło zwiększenie środków obcych niestabilnych. W rezultacie nastąpiło nieznaczne zwiększenie dodatkowej luki płynności (do 160,7 mld zł), choć współczynnik płynności krótkoterminowej nieznacznie się obniżył (do 1,49).

Relacja kredytów dla sektora niefinansowego do depozytów tego sektora, pośrednio określająca skalę zapotrzebowania na środki z rynku finansowego, pozostaje w ostatnich latach względnie stabilna. Umiarkowane ożywienie akcji kredytowej obserwowane w ostatnich dwóch kwartałach, w połączeniu z ograniczonym wzrostem depozytów, spowodowało jednak nieznaczny wzrost tej relacji (do 107,2% na koniec września br.).

Zalecane dalsze działania zmierzające do wzrostu stabilności źródeł finansowania

Pomimo dobrej sytuacji w zakresie bieżącej płynności, zalecane są dalsze działania zmierzające do wzrostu stabilności źródeł finansowania oraz realizacja strategii, które będą dobrze wkomponowane w trudne uwarunkowania zewnętrzne. W szczególności pożądana jest dalsza dywersyfikacja źródeł finansowania oraz wydłużanie terminów zapadalności zobowiązań.

3. WYNIKI FINANSOWE

**Pogorszenie wyników finansowych
na skutek zmniejszenia wyniku działalności bankowej
Znaczne obniżenie wyników w III kwartale**

Tabela 4. Wybrane elementy rachunku wyników sektora bankowego

	Wartość (mln zł)		Zmiana		Wynik w czterech ostatnich kwartałach			
	09/2012	09/2013	mln zł	%	IV/12	I/13	II/13	III/13
Wynik działalności bankowej	44 435	41 387	-3 048	-6,9%	14 338	13 654	14 181	13 552
- wynik z tytułu odsetek	26 914	24 786	-2 128	-7,9%	8 570	8 189	8 115	8 482
- wynik z tytułu opłat i prowizji	10 762	10 603	-159	-1,5%	3 574	3 479	3 477	3 648
- pozostałe pozycje	6 759	5 998	-761	-11,3%	2 194	1 986	2 590	1 422
Koszty działania	20 815	20 542	-273	-1,3%	6 970	6 719	6 914	6 909
Amortyzacja	1 922	1 971	48	2,5%	668	646	651	673
Saldo rezerw i odpisów (ujemne)	7 390	5 548	-1 842	-24,9%	2 684	1 753	1 950	1 846
WYNIK FINANSOWY NETTO, w tym:	12 030	11 805	-225	-1,9%	3 437	4 087	4 134	3 584
- banki komercyjne i oddz. inst. kred.	11 203	11 213	10	0,1%	3 296	3 864	3 961	3 388
- banki spółdzielcze	826	592	-235	-28,4%	141	223	172	196

Trudne uwarunkowania zewnętrzne oraz silne obniżenie stóp procentowych, przełożyły się na pogorszenie wyników finansowych większości banków. W konsekwencji zrealizowany w okresie I-IX 2013 r. wynik netto sektora bankowego był o 225 mln zł, tj. o 1,9% niższy niż w analogicznym okresie 2012 r., przy czym spadek wyników wystąpił w 547 podmiotach, które skupiały 57,9% aktywów sektora. Zwraca przy tym uwagę silne obniżenie wyników banków spółdzielczych (-28,4%), które objęło prawie całą grupę tych banków. Należy też odnotować wyraźny spadek wyników zrealizowanych przez sektor w III kwartale (w przypadku banków spółdzielczych w okresie tym odnotowano jednak pewną poprawę).

Pomimo niekorzystnych uwarunkowań zewnętrznych tylko 2 banki komercyjne, 6 banków spółdzielczych oraz 9 oddziałów instytucji kredytowych wykazało stratę netto w łącznej wysokości 121 mln zł (ich łączny udział w aktywach sektora wynosił jednak zaledwie 1,2%).

Tabela 5. Czynniki zmiany wyniku finansowego netto sektora bankowego w 2013

	Wartość (mln zł)		Wpływ na zmianę
	09/2012	09/2013	
1. Wynik działalności bankowej	44 435	41 387	
- wynik z tytułu odsetek	26 914	24 786	-2 128
- wynik z tytułu opłat i prowizji	10 762	10 603	-159
- pozostały wynik działalności bankowej	6 759	5 998	-761
2. Pozostałe przychody/koszty operacyjne (saldo) ¹	629	1 155	526
3. Koszty działania banku	20 815	20 542	273
4. Amortyzacja	1 922	1 971	-48
5. Saldo odpisów i rezerw (ujemne)	7 390	5 548	1 842
6. Wynik z działalności operacyjnej (1+2-3-4-5)	14 936	14 482	
7. Wynik z działalności nieoperacyjnej	17	31	15
8. Wynik brutto z działalności kontynuowanej (6+7)	14 953	14 513	
9. Obowiązkowe obciążenia	2 913	2 709	205
10. Zysk netto z działalności kontynuowanej (8-9)	12 040	11 804	
11. Wynik netto z działalności zaniechanej	-10	1	11
12. Wynik finansowy netto (10+11)	12 030	11 805	-225

¹ Uwzględnia również wynik z tytułu korekt wartości godziwej w rachunkowości zabezpieczeń i wynik z tytułu zaprzestania ujmowania składników aktywów innych niż przeznaczone do sprzedaży.

Główną przyczyną osłabienia wyników finansowych był znaczący spadek wyniku działalności bankowej, który w znacznym stopniu został jednak skompensowany wzrostem dodatniego salda pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych, redukcją kosztów działania oraz zmniejszeniem ujemnego salda odpisów i rezerw.

**Spadek wyniku odsetkowego,
wyniku z tytułu opłat i prowizji
oraz pozostałego wyniku
działalności bankowej**

Obserwowane w br. zmniejszenie wyniku działalności bankowej (-3 048 mln zł; -6,9%) było konsekwencją obniżenia jego wszystkich składowych, tj. wyniku odsetkowego (-2 128 mln zł; -7,9%), wyniku z opłat i prowizji (-159 mln zł; -1,5%) oraz wyniku z pozostałej działalności bankowej (-761 mln zł; -11,3%).

Obniżenie wyniku odsetkowego wynikało z silnej redukcji stóp procentowych NBP, która przełożyła się na spadek stawek WIBOR oraz obniżenie rentowności instrumentów dłużnych. To z kolei spowodowało zmniejszenie przychodów odsetkowych z tytułu kredytów oraz instrumentów dłużnych (-7 707 mln zł; -14,2%), który nie został zrównoważony ani przez spadek kosztów odsetkowych (-5 579 mln zł; -20,5%), ani przez odpowiedni wzrost akcji kredytowej.

Zmniejszenie przychodów odsetkowych dotyczyło prawie wszystkich pozycji², przy czym w największej skali dotyczyło przychodów z tytułu kredytów dla przedsiębiorstw (-1 856 mln zł; -15,5%) oraz należności od sektora finansowego (-1 654 mln zł; -24,5%), a w dalszej kolejności przychodów z tytułu kredytów mieszkaniowych (-1 147 mln zł; -12,7%), kredytów konsumpcyjnych (-1 089 mln zł; -9,3%) oraz z tytułu odsetek od papierów dłużnych (-1 059 mln zł; -15,3%).

Zmniejszenie kosztów odsetkowych dotyczyło przede wszystkim odsetek płaconych na rzecz gospodarstw domowych (-2 026 mln zł; -15,5%), przy czym dokonało się ono z pewnym opóźnieniem w stosunku do obserwowanych redukcji stóp procentowych (wyraźny spadek kosztów odsetkowych wystąpił w drugim, a zwłaszcza w trzecim kwartale br.). Istotnej redukcji uległy też odsetki od depozytów przedsiębiorstw (-1 561 mln zł; -32,4%) oraz odsetki płacone na rzecz sektora finansowego (-1 371 mln zł; -18,7%).

Trzeba jednak zauważyć, że dokonane przez banki silne dostosowanie po stronie kosztów odsetkowych doprowadziło w III kwartale do poprawy wyniku odsetkowego, który był już znacząco wyższy niż uzyskany w I i II kwartale (choć nadal niższy niż w IV kwartale ub.r.)

Banki starały się skompensować spadek przychodów odsetkowych w drodze podniesienia niektórych opłat i prowizji, a obserwowany w skali sektora spadek wyniku z tytułu opłat i prowizji w znacznym stopniu wynikał ze zmniejszenia sprzedaży produktów inwestycyjnych w jednym z dużych banków (w większości banków odnotowano poprawę wyniku z prowizji).

Znaczący wpływ na obniżenie pozostałego wyniku z tytułu działalności bankowej miało zmniejszenie przychodów z tytułu dywidend oraz wyniku z tytułu operacji wymiany, przy czym istotne obniżenie tego wyniku nastąpiło w III kwartale.

² Wyjątek stanowiły przychody odsetkowe z tytułu kredytów ratalnych oraz kredytów udzielonych instytucjom niekomercyjnym.

Wzrost wyniku z tytułu pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych

Pozytywny wpływ na wyniki sektora miało zwiększenie wyniku z tytułu pozostałych przychodów i kosztów (o 526 mln zł; 83,6%), które miało jednak silny związek ze zdarzeniem o charakterze jednorazowym, polegającym na sprzedaży udziałów w jednostce stowarzyszonej przez jeden z dużych banków.

Ograniczenie kosztów działania

Negatywnym zjawiskom obserwowanym po stronie przychodów banki starały się przeciwdziałać dokonując ograniczenia kosztów działania (-273 mln zł; -1,3%). Nastąpiło to w drodze redukcji kosztów ogólnego zarządu (-379 mln zł; -4,0%), a zwłaszcza kosztów z tytułu czynszów oraz marketingu, przy nieznacznym wzroście kosztów pracowniczych (o 106 mln zł; 0,9%).

Koszty amortyzacji uległy nieznacznemu zwiększeniu (wzrost o 48 mln zł; 2,5%).

Zmniejszenie ujemnego salda odpisów i rezerw

Tabela 6. Saldo odpisów i rezerw

	Wartość (mln zł)		Zmiana		Wynik w czterech ostatnich kwartałach			
	09/2012	09/2013	mln zł	%	IV/12	I/13	II/13	III/13
Saldo odpisów i rezerw, w tym:	-7 390	-5 548	1 842	-24,9%	-2 684	-1 753	-1 950	-1 846
1/ Odpisy z tytułu aktywów finansowych	-6 285	-5 432	853	-13,6%	-1 958	-1 701	-1 766	-1 964
Gospodarstwa domowe	-4 106	-3 003	1 103	-26,9%	-687	-1 162	-830	-1 011
- kredyty konsumpcyjne	-2 123	-1 352	771	-36,3%	-313	-545	-427	-380
- kredyty mieszkaniowe	-1 026	-750	276	-26,9%	-172	-245	-132	-374
- pozostałe kredyty	-957	-900	56	-5,9%	-202	-373	-271	-257
Przedsiębiorstwa	-2 181	-2 456	-275	12,6%	-1 252	-527	-956	-973
Pozostałe podmioty	3	27	25	907,5%	-19	-12	20	20
2/ Rezerwy ³	-637	-169	468	-73,5%	-514	-196	-41	68
3/ Odpisy z tytułu aktywów niefinansowych	-64	-49	15	-23,5%	-233	9	-51	-8
4/ IBNR ⁴ /Ryzyko ogólne	-404	102	506	-125,2%	20	135	-92	58

Pomimo silnego osłabienia wzrostu gospodarki oraz pogorszenia sytuacji na rynku pracy odnotowano silny spadek ujemnego salda odpisów i rezerw (o 1 842 mln zł, -24,9%; zmniejszenie salda odnotowano w 373 podmiotach, a jego wzrost w 265). Wynikało to przede wszystkim z obniżenia odpisów na należności od gospodarstw domowych (o 1 103 mln zł), głównie dzięki zmniejszeniu salda odpisów na kredyty konsumpcyjne (o 771 mln zł) i mieszkaniowe (o 276 mln zł). Dodatkowym czynnikiem powodującym spadek salda odpisów i rezerw było zmniejszenie skali tworzonych rezerw (o 468 mln zł) oraz odnotowanie dodatniego wyniku z tytułu IBNR wobec straty w analogicznym okresie ub.r. Z drugiej strony, nastąpiło zwiększenie ujemnego salda odpisów na należności od sektora przedsiębiorstw (o 275 mln zł). Należy jednak zaznaczyć, że w trzecim kwartale br. odnotowano wzrost odpisów, głównie za sprawą istotnego zwiększenia odpisów z tytułu kredytów mieszkaniowych.

³ Zmiana stanu rezerw tworzonych z tytułu: restrukturyzacji, spraw spornych (w tym podatkowych), emerytur i świadczeń pracowniczych (również dla byłych pracowników), zobowiązań pozabilansowych (finansowych i gwarancyjnych), innych umów rodzących obciążenia, pozostałych rezerw.

⁴ Poniesione, ale niewykazywane straty (IBNR) (MSR)/Rezerwa na ryzyko ogólne (PSR).

Silne zmniejszenie poziomu odpisów w obszarze należności od gospodarstw domowych można tłumaczyć wysokimi odpisami tworzonymi przez niektóre banki w ubiegłych okresach (zwłaszcza w obszarze kredytów konsumpcyjnych), jak też wcześniejszym zaostrzeniem polityki kredytowej oraz działaniami regulacyjnymi, co miało pozytywny wpływ na obniżenie kosztów ryzyka w okresie obecnego osłabienia koniunktury. Pozytywny wpływ miała też redukcja stóp procentowych, która spowodowała znaczące obniżenie kosztów obsługi kredytów złotych i działała stabilizująco na sytuację finansową kredytobiorców. Z kolei, zmniejszenie skali tworzenia innych rezerw w decydującym stopniu wynikało z rozwiązania części rezerw w jednym z dużych banków, a wykazanie dodatniego wyniku na IBNR w znacznym stopniu było pochodną zmian tej pozycji w bankach które dokonały fuzji na przełomie 2012 i 2013 r. Nie można jednak wykluczyć, że w obliczu znacznego spadku wyniku działalności bankowej, niektóre banki starały się poprawić swoje wyniki finansowe nie tylko przez ograniczenie kosztów działania, ale i w drodze bardziej liberalnej wyceny ryzyka, a w konsekwencji tworzenia niższych odpisów.

Pogorszenie głównych miar efektywności działania

Tabela 7. Wybrane miary efektywności działania

	SEKTOR			Banki komercyjne			Banki spółdzielcze		
	09/11	09/12	09/13	09/11	09/12	09/13	09/11	09/12	09/13
C/I (koszty/dochody)	49,81	50,40	53,33	48,29	48,93	51,47	65,49	63,51	70,19
NIM (wynik odsetkowy/średnie aktywa odsetkowe)	3,24	3,20	2,72	3,15	3,13	2,66	4,52	4,65	3,66
ROA (wynik netto / średnie aktywa)	1,34	1,25	1,14	1,36	1,25	1,17	1,33	1,36	0,86
ROE (wynik netto / średnie fundusze)	12,97	11,51	10,40	13,19	11,42	10,53	12,82	12,84	8,39

Konsekwencją osłabienia wyników finansowych było pogorszenie podstawowych miary efektywności działania, a w szczególności zrealizowanej marży odsetkowej (z 3,20 w ub.r. do 2,72 w br.) oraz wzrostu wskaźnika kosztów (z 50,40 do 53,33), pomimo ograniczenia kosztów działania. W przypadku ROE dodatkowym czynnikiem wpływającym na jego obniżenie był wzrost kapitałów (zjawisko pozytywne).

Na poziomie poszczególnych grup banków, uwagę zwraca większe pogorszenie miar efektywności działania banków spółdzielczych, co ma związek z większą rolą wyniku odsetkowego w kształtowaniu ich wyników, jak też mniejszymi możliwościami redukcji kosztów działania (koszty działania tej grupy banków uległy zwiększeniu o 0,5%).

W kolejnych okresach oczekiwane jest utrzymanie negatywnej presji na wyniki banków

W kolejnych okresach należy liczyć się z utrzymaniem negatywnej presji na wyniki finansowe banków, co ma związek z niskim tempem wzrostu gospodarki, mogącym skutkować m.in. pogorszeniem sytuacji finansowej części kredytobiorców, jak też ograniczeniem popytu na kredyt i produkty bankowe.

Istotnym wyzwaniem dla banków jest też środowisko niskich stóp procentowych, co z jednej strony sprzyja poprawie sytuacji finansowej kredytobiorców oraz zwiększa popyt na kredyt, ale z drugiej wpływa negatywnie na przychody odsetkowe.

Dodatkową presję na wyniki banków będzie wywierało wprowadzenie opłaty na fundusz stabilizacyjny w BFG oraz obniżenie opłat interchange.

4. GŁÓWNE KIERUNKI ROZWOJU

Umiarkowany wzrost skali działania sektora bankowego Zmiany w strukturze sektora

Utrzymujące się trudne uwarunkowania zewnętrzne i niepewność co do przyszłego rozwoju koniunktury, połączone z ograniczonymi źródłami finansowania oraz zmniejszoną skłonnością gospodarstw domowych i przedsiębiorstw do zaciągania zobowiązań, spowodowały że wzrost skali działania sektora bankowego (mierzonej wzrostem sumy bilansowej) w okresie I-IX br. był ograniczony. Suma bilansowa sektora bankowego zwiększyła się o 79,0 mld zł, tj. 5,9% (rok/rok o 93,9 mld zł, tj. o 7,0%), a po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut względem złotego⁵ o 71,3 mld zł, tj. o 5,3% (rok/rok o 88,7 mld zł, tj. o 6,6%). W III kwartale br. tempo wzrostu istotnie przyspieszyło (skorygowany przyrost sumy bilansowej wyniósł ponad 36 mld zł i był wyższy niż w pierwszych dwóch kwartałach łącznie), ale w znacznym stopniu wynikało to z silnego, okresowego wzrostu lokat sektora rządowego, które zostały ulokowane w banku państwowym.

Wyhamowanie tempa wzrostu sektora bankowego oraz niekorzystne zjawiska zachodzące w jego otoczeniu spowodowały, że większość banków kontynuowała działania zmierzające do wzrostu efektywności m.in. w drodze optymalizacji zatrudnienia i sieci sprzedaży. Proces ten był wzmocniony przez finalizację na przełomie 2012 i 2013 r. dwóch dużych fuzji (przejęcia Polbanku EFG S.A. przez Raiffeisen Bank Polska S.A. oraz Kredyt Banku S.A. przez Bank Zachodni WBK S.A.) oraz stałym rozwojem bankowości elektronicznej. W rezultacie tych procesów, doszło do pewnego zmniejszenia liczby zatrudnionych w sektorze bankowym (o 0,7 tys. osób – w III kwartale odnotowano jednak wzrost zatrudnienia) oraz sieci sprzedaży (o 48 placówki), przy czym odbyło się to w drodze redukcji dużych placówek (oddziałów) przy zwiększeniu liczby mniejszych placówek.

Na skutek fuzji dokonanych na przełomie 2012 i 2013 r. doszło do wzrostu koncentracji sektora bankowego (udział 5-ciu największych banków w aktywach sektora wzrósł z 45,0% do 47,0%, a 10-ciu największych z 64,6% do 68,0%). Ponadto, w strukturze sektora odnotowano dalszy wzrost udziału w aktywach banków kontrolowanych przez inwestorów krajowych (z 36,4% do 38,0%).

Stopniowe ożywienie akcji kredytowej

Tabela 8. Portfel kredytowy

	Wartość bilansowa brutto (mld zł)				Zmiana do 12/12			
	09/12	12/12	06/13	09/13	nominalna mld zł	%	skorygowana mld zł	%
Kredyty ogółem	935,6	935,2	967,1	973,9	38,7	4,1%	32,4	3,4%
1/ Sektor finansowy	33,2	32,8	42,3	42,8	10,0	30,7%	9,9	30,1%
2/ Sektor niefinansowy	813,4	810,4	834,3	841,0	30,6	3,8%	24,9	3,1%
- gospodarstwa domowe	532,6	533,2	548,0	554,6	21,4	4,0%	17,4	3,2%
- przedsiębiorstwa	276,2	272,2	281,4	281,3	9,0	3,3%	7,3	2,7%
- instytucje niekomercyjne	4,7	4,9	4,9	5,1	0,2	3,3%	0,2	3,2%
3/ Sektor budżetowy	89,0	92,0	90,6	90,1	-1,9	-2,1%	-2,4	-2,6%
wg waluty								
- złote	655,0	659,1	678,7	693,6	34,5	5,2%	34,5	5,2%
- waluty	280,7	276,1	288,4	280,3	4,2	1,5%	-2,1	-0,7%

⁵ Uwaga: Do ustalenia tempa wzrostu wybranych pozycji bilansu skorygowanego o zmiany kursów walut przyjęto ich poziom z końca września 2013 r., przy czym ze względu na ograniczenia systemu sprawozdawczego, prezentowane dane należy traktować jako szacunki.

Po obserwowanej w końcu ub.r. i na początku br. stagnacji akcji kredytowej, w II i III kwartale br. doszło do jej ożywienia, choć tempo wzrostu nadal było niższe niż w latach ubiegłych. W konsekwencji w okresie I-IX 2013 r. wartość kredytów ogółem (według wartości bilansowej brutto) zwiększyła się o 38,7 mld zł, tj. o 4,1% (rok/rok również o 4,1%), a po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut o około 32,4 mld zł, tj. o 3,4% (rok/rok o 3,6%). Głównymi obszarami wzrostu były kredyty dla gospodarstw domowych oraz sektora finansowego, podczas gdy wzrost akcji kredytowej dla przedsiębiorstw uległ osłabieniu, a stan kredytów dla sektora budżetowego zmniejszył się.

Obserwowane w ostatnich okresach osłabienie tempa wzrostu kredytów dla sektora niefinansowego wynika ze splotu szeregu czynników, przy czym kluczowe znaczenie ma silne osłabienie koniunktury oraz pogorszenie perspektyw wzrostu gospodarki, co prowadzi do ograniczenia popytu na kredyt oraz jego bardziej selektywnej podaży.

Ożywienie kredytów dla gospodarstw domowych

Tabela 9. Kredyty dla gospodarstw domowych

	Wartość bilansowa brutto (mld zł)				Zmiana do 12/12			
	09/12	12/12	06/13	09/13	nominalna mld zł	%	skorygowana mld zł	%
Ogółem	532,6	533,2	548,0	554,6	21,4	4,0%	17,4	3,2%
1/ Kredyty mieszkaniowe	319,1	321,8	334,2	335,3	13,5	4,2%	9,8	3,0%
- złotowe	137,5	143,5	153,7	160,6	17,1	11,9%	17,1	11,9%
- walutowe	181,5	178,3	180,5	174,7	-3,6	-2,0%	-7,3	-4,0%
2/ Konsumpcyjne	125,6	123,4	122,1	125,2	1,8	1,4%	1,6	1,3%
- karty kredytowe	12,8	12,6	12,1	12,1	-0,5	-3,6%		
- samochodowe	6,0	5,7	5,2	5,0	-0,6	-11,4%		
- ratalne ⁶	42,4	48,9	47,7	49,5	0,5	1,1%		
- pozostałe ⁷	64,4	56,2	57,1	58,6	2,3	4,2%		
3/ Pozostałe	87,9	88,1	91,7	94,2	6,1	6,9%	6,0	6,8%
- operacyjne	31,2	31,0	33,4	34,8	3,8	12,4%		
- inwestycyjne	28,8	28,8	29,5	30,0	1,1	3,9%		
- nieruchomości	9,2	9,6	9,8	10,2	0,6	6,7%		
- pozostałe należności	18,7	18,7	19,1	19,2	0,5	2,5%		
wg waluty								
- złote	337,0	341,4	354,0	367,0	25,7	7,5%	25,7	7,5%
- waluty	195,5	191,9	194,0	187,6	-4,3	-2,2%	-8,2	-4,2%

W okresie I-IX br. wartość portfela kredytów gospodarstw domowych w ujęciu nominalnym zwiększyła się o 21,4 mld zł, tj. o 4,0% (rok/rok o 4,1%), a po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut o 17,4 mld zł, tj. o 3,2% (rok/rok o 3,6%). Zasadniczy przyrost akcji kredytowej dokonał się w III kwartale, przy czym odnotowany w tym okresie wzrost (skorygowany przyrost wyniósł 10,4 mld zł) należał do najwyższych na przestrzeni ostatnich lat. Ożywienie akcji kredytowej obserwowane było we wszystkich obszarach, przy czym szczególnie wyraźne było ono w obszarze kredytów konsumpcyjnych.

⁶ Kategoria ta obejmuje również kredyty gotówkowe spłacane w ratach.

⁷ Kategoria ta obejmuje kredyty w rachunku bieżącym oraz kredyty gotówkowe spłacane jednorazowo.

Stopniowe ożywienie kredytów mieszkaniowych

Po silnym wyhamowaniu wzrostu kredytów mieszkaniowych w I kwartale br. w II i III kwartale doszło do jego ponownego ożywienia. W rezultacie w okresie I-IX br. wartość portfela kredytów mieszkaniowych zwiększyła się o 13,5 mld zł, tj. o 4,2% (rok/rok o 5,1%), a po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut o 9,8 mld zł, tj. o 3,0% (rok/rok o 4,1%).

Ożywienie akcji kredytowej należy wiązać ze splotem kilku czynników. Po pierwsze, silna redukcja stóp procentowych NBP spowodowała spadek oprocentowania kredytów do rekordowo niskich poziomów oraz wzrost zdolności kredytowej. Jednocześnie równoległy spadek oprocentowania depozytów wpływał na poszukiwanie alternatywnych form inwestycji, w tym na rynku nieruchomości. Po drugie, ożywieniu akcji kredytowej sprzyjała stabilizacja cen na rynku nieruchomości oraz sygnały stopniowej poprawy koniunktury gospodarczej. Po trzecie, pewien wpływ miała też nowelizacja Rekomendacji S, która m.in. wskazała limity maksymalnej wartości LTV, jakie powinny być stosowane w zakresie zarządzania ekspozycjami kredytowymi zabezpieczonymi hipotecznie. W konsekwencji doszło do uaktywnienia się części dotychczas odłożonego w czasie popytu, skutkującego wzrostem akcji kredytowej.

W kontekście rekordowo niskich stóp procentowych należy zauważyć, że oprócz zjawisk pozytywnych (m.in. wzrost dostępności do kredytu, korzystny wpływ na sytuację branży budowlanej i deweloperskiej) mogą one też wywoływać zjawiska negatywne, m.in. w postaci wzrostu cen nieruchomości nieuzasadnionego wzrostem kosztów produkcji i wynagrodzeń w gospodarce (tym samym prowadzić do ponownego ograniczenia dostępności mieszkań dla gospodarstw domowych) oraz objęcia kredytowaniem osób o zbyt słabej sytuacji dochodowej lub też udzielenia zbyt wysokich kredytów w stosunku do faktycznej sytuacji dochodowej kredytobiorców. Dlatego też banki powinny w swoich procedurach kredytowych we właściwy sposób uwzględniać kwestię ryzyka stóp procentowych.

Według danych AMRON-SARFiN, w okresie I-IX br. banki udzieliły 131,5 tys. kredytów, na łączną kwotę 26,7 mld zł (wobec 149,0 tys. kredytów o wartości 30,3 mld zł udzielonych w analogiczny okresie ub.r.), a liczba czynnych umów kredytowych wzrosła o 82,3 tys. (wobec 73,7 tys. w ub.r.) do 1 813,9 tys. Wyższy wzrost liczby czynnych umów kredytowych w ujęciu netto zrealizowany w br. może wskazywać, że wyższa sprzedaż zrealizowana w ub.r. częściowo mogła wynikać z większej aktywności klientów w zakresie zmiany banku finansującego⁸.

Kontynuowany był pozytywny trend dominacji kredytów złotych w strukturze nowo udzielanych kredytów, a zarazem marginalizacji sprzedaży kredytów walutowych (według danych AMRON-SARFiN kredyty walutowe stanowiły mniej niż 1% ogółu nowo udzielonych kredytów). Większość banków wycofała lub silnie ograniczyła kredytowanie w walutach obcych. W konsekwencji pomimo osłabienia złotego, udział kredytów walutowych obniżył się na koniec września br. do 52,1% (z 55,4% na koniec ub.r.).

Za zjawisko niekorzystne należy uznać utrzymujący się wysoki udział w sprzedaży kredytów o LTV przekraczającym 80% oraz nadmiernie wydłużone okresy kredytowania. Wprawdzie w ostatnich okresach zaobserwowano pozytywne tendencje polegające na stopniowym zmniejszeniu emisji kredytów o LTV > 80% oraz ograniczeniu emisji kredytów o zapadalności powyżej 35 lat, ale w III kwartale udział kredytów o niekorzystnych charakterystykach ponownie zwiększył się (w I, II i III kwartale br. kredyty o LTV>80% stanowiły odpowiednio 50,7%, 47,0% i 53,0% nowo udzielonych kredytów, a kredyty udzielone na okres powyżej 35 lat odpowiednio 1,0%, 1,5% i 2,1%).

⁸ Zob. „Ogólnopolski raport o kredytach mieszkaniowych i cenach transakcyjnych nieruchomości”, AMRON-SARFiN. Interpretując dane AMRON-SARFiN należy mieć na uwadze, że obejmują one również klientów, którzy dokonują zmiany banku finansującego, co prowadzi do zawyżenia skali akcji kredytowej, jak też może prowadzić do błędnych wniosków w przypadku istotnych zmian w zakresie liczby i wartości tego typu operacji pomiędzy porównywanymi okresami.

W ramach przeglądu dotychczasowych regulacji, w czerwcu br. KNF dokonała nowelizacji Rekomendacji S, która obok zmian mających na celu ograniczenie nadmiernego ryzyka, polegała m.in. na zniesieniu regulacyjnego limitu DTI oraz (przy spełnieniu odpowiednich warunków) na wydłużeniu okresu branego pod uwagę do wyliczania zdolności kredytowej i zachęceniu banków do kredytowania osób o nieregularnych dochodach, co dla części klientów oznacza istotne ułatwienie w dostępie do kredytu. Dokonane zmiany powinny sprzyjać stabilnemu i bezpiecznemu rozwojowi akcji kredytowej w długim okresie.

Wzrost stanu portfela kredytów konsumpcyjnych

Po obserwowanym w latach 2011-2012 obniżeniu stanu portfela kredytów konsumpcyjnych w drugim kwartale br. doszło do jego stabilizacji, a w trzecim do znacznego wzrostu. W konsekwencji w okresie I-IX br. stan kredytów konsumpcyjnych zwiększył się o 1,8 mld zł, tj. o 1,4% (w ujęciu rok/rok przyrost nadal był nieznacznie ujemny -0,3%). Przyrost stanu kredytów byłby wyższy, gdyby nie transakcje sprzedaży portfela wierzytelności, których dokonało kilka banków.

W największym stopniu zwiększył się stan zadłużenia pozostałych kredytów (o 2,3 mld zł) obejmujących kredyty w rachunku bieżącym oraz inne kredyty spłacane jednorazowo, a w mniejszym stopniu kredytów ratałnych (o 0,5 mld zł)⁹. Z drugiej strony obserwowano zmniejszenie stanu zadłużenia z tytułu kart płatniczych (-0,5 mld zł) oraz kredytów samochodowych (-0,6 mld zł).

Wzrost stanu portfela kredytów konsumpcyjnych odnotowano w 353 bankach (o 6,6 mld zł), a zmniejszenie w 263 (o 4,9 mld zł).

Ożywienia akcji kredytowej należy upatrywać przede wszystkim w dokonanej w lutym br. nowelizacji Rekomendacji T, która m.in. istotnie uelastyczyła dotychczasowe rozwiązania, jak też złagodziła podejście do zarządzania ryzykiem detalicznych ekspozycji kredytowych w niektórych obszarach. W szczególności zniesiono regulacyjny limit DTI, jak też dopuszczono możliwość stosowania uproszczonych zasad oceny zdolności kredytowej. Dokonane zmiany sprzyjają pobudzeniu aktywności w obszarach, w których w pewnym stopniu mogła zostać ona ograniczona na skutek wcześniejszych rozwiązań regulacyjnych, jak też istotnie wzmacniają pozycję konkurencyjną banków. Wymiernym efektem nowelizacji był „powrót na rynek” dwóch banków, które ze względu na wcześniejsze rozwiązania regulacyjne zdecydowały się na przeniesienie działalności kredytowej do innych podmiotów działających w ramach macierzystych grup kapitałowych.

Dodatkowo ożywieniu akcji kredytowej sprzyjają sygnały stopniowej poprawy koniunktury gospodarczej, obniżenie oprocentowania kredytów, jak też obserwowana stopniowa stabilizacja/poprawa jakości portfela kredytowego, co przekłada się na pewien wzrost popytu na kredyt oraz zwiększenie jego podaży. Ponadto, niektóre banki dokonują modyfikacji strategii działania w kierunku większego udziału krótkoterminowych kredytów dla klientów detalicznych.

Stabilny wzrost pozostałych kredytów

Wartość pozostałych kredytów dla gospodarstw domowych (głównie operacyjnych i inwestycyjnych dla drobnych przedsiębiorców) zwiększyła się w okresie I-IX br. o 6,1 mld zł, tj. o 6,9% (rok/rok o 7,1%), a po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut o około 6,0 mld zł, tj. 6,8% (rok/rok o 7,0%).

⁹ Przy interpretacji danych należy zachować pewną ostrożność, ze względu na różnice w klasyfikacji poszczególnych kredytów jakie mogą występować pomiędzy bankami.

Akcja kredytowa w tym obszarze wykazuje w ostatnich latach stabilny wzrost. Wprawdzie w ub.r. oraz pierwszych miesiącach br. tempo tego wzrostu uległo obniżeniu (należy to wiązać z pogorszeniem perspektyw wzrostu gospodarki oraz pogorszeniem jakości tego portfela skutkującymi ograniczeniem części popytu, jak też bardziej selektywną podażą), ale w II i III kwartale br. zaobserwowano pewne ożywienie w tym obszarze.

Niska dynamika wzrostu kredytów dla przedsiębiorstw

Tabela 10. Kredyty dla przedsiębiorstw

	Wartość bilansowa brutto (mld zł)				Zmiana do 12/12			
	09/12	12/12	06/13	09/13	nominalna mld zł	%	skorygowana mld zł	%
Ogółem	276,2	272,2	281,4	281,3	9,0	3,3%	7,3	2,7%
1/ MSP	167,2	164,8	166,2	166,5	1,7	1,1%	0,8	0,5%
- operacyjne	64,9	62,3	61,7	62,1	-0,1	-0,2%		
- inwestycyjne	48,3	47,2	49,3	50,0	2,9	6,0%		
- nieruchomości	41,0	42,0	42,3	41,0	-1,0	-2,4%		
- pozostałe należności	13,0	13,3	12,9	13,4	0,0	0,3%		
2/ Duże przedsiębiorstwa	109,0	107,4	115,3	114,7	7,3	6,8%	6,5	6,0%
- operacyjne	50,5	47,1	52,8	52,4	5,3	11,3%		
- inwestycyjne	34,5	34,4	36,5	36,6	2,1	6,1%		
- nieruchomości	9,1	9,2	9,5	9,2	0,0	0,0%		
- pozostałe należności	14,9	16,7	16,5	16,5	-0,2	-1,0%		
wg waluty								
- złote	211,5	208,8	209,8	210,9	2,1	1,0%	2,1	1,0%
- waluty	64,6	63,5	71,7	70,4	6,9	10,9%	5,2	8,0%

Obserwowane w II połowie ub.r. oraz w pierwszych miesiącach br. silne spowolnienie tempa wzrostu gospodarczego, jak też pogorszenie jakości portfela kredytowego przełożyło się na niską dynamikę wzrostu kredytów dla przedsiębiorstw. Wprawdzie w II kwartale br. odnotowano pewne ożywienie akcji kredytowej (zarówno dla MSP, jak i dużych przedsiębiorstw), jednak w III kwartale przyrost kredytów ponownie się zmniejszył. W rezultacie wartość kredytów przedsiębiorstw zwiększyła się w okresie I-IX br. jedynie o 9,0 mld zł, tj. o 3,3% (rok/rok o 1,8%), a po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut o około 7,3 mld zł, tj. o 2,7% (rok/rok o 1,4%). Zwraca przy tym uwagę, że przyrost zadłużenia dokonał się głównie w obszarze kredytów dla dużych przedsiębiorstw, podczas gdy zadłużenie w sektorze MSP wykazywało tendencje stagnacyjne.

W kolejnych okresach zachodzi szansa na ożywienie akcji kredytowej, co wynika z sygnałów stopniowej poprawy koniunktury gospodarczej, rekordowo niskich stóp procentowych oraz stabilizacji jakości portfela kredytowego, co powinno przełożyć się na wzrost popytu na kredyt oraz jego większą podaż. Dodatkowo uruchomienie rządowego programu Portfelowej Linii Gwarancyjnej De Minimis, powinno sprzyjać pobudzeniu akcji kredytowej w obszarze kredytów operacyjnych dla MSP, a po dokonaniu w listopadzie br. rozszerzeniu programu na kredyty inwestycyjne i rozwojowe również i w tym obszarze.

Niska/ujemna dynamika kredytów występuje w większości krajów UE

Niska lub ujemna dynamika kredytów dla sektora niefinansowego występuje nie tylko w Polsce, ale też w większości krajów UE. Według stanu na koniec września 2013 r. roczne tempo wzrostu kredytów dla

gospodarstw domowych w strefie euro wynosiło 0,1% (mieszkaniowych 0,8%, konsumpcyjnych -2,4%, pozostałych -1,1%), a kredytów dla sektora przedsiębiorstw -3,5%, co oznacza że było ono znacząco niższe niż w Polsce. Pośrednio potwierdza to, że główną przyczyną osłabienia wzrostu akcji kredytowej jest długotrwały kryzys finansowy, jak też związana z nim zmiana postaw części gospodarstw domowych, przedsiębiorstw i banków.

Wzrost stanu i udziału najpłynniejszych aktywów

Tabela 11. Wybrane aktywa płynne

	Wartość (mld zł)				Zmiana do 12/12	
	09/12	12/12	06/13	09/13	mld zł	%
Ogółem	370,7	382,9	409,3	433,1	50,1	13,1%
1/ Kasa, środki w bankach centralnych	42,7	71,4	36,2	57,5	-13,9	-19,4%
- kasa	12,5	14,9	13,1	13,1	-1,8	-11,8%
- środki w bankach centralnych	30,2	56,5	23,1	44,4	-12,1	-21,4%
2/ Należności od banków	80,4	73,6	72,8	92,5	19,0	25,8%
- rezydent	49,1	42,8	47,8	60,4	17,6	41,1%
- nierezydent	31,3	30,8	25,0	32,2	1,4	4,5%
3/ Instrumenty dłużne i kapitałowe	247,7	238,0	300,3	283,0	45,0	18,9%
- banki centralne	104,3	98,4	133,0	114,8	16,4	16,7%
- skarbowe	124,6	120,5	148,5	148,8	28,2	23,4%
- dłużne innych emitentów	15,9	16,1	15,8	16,2	0,1	0,9%
- instrumenty kapitałowe	2,9	2,9	3,0	3,2	0,3	9,0%

Ograniczony rozwój akcji kredytowej spowodował, że część banków zwiększyła swoje inwestycje w najpłynniejsze aktywa¹⁰. W konsekwencji stan tych aktywów zwiększył się w okresie I-IX br. o 50,1 mld zł, tj. o 13,1% (rok/rok o 16,8%). Zwiększył się też udział tych środków w sumie bilansowej (z 28,4% na koniec ub.r. do 30,3% na koniec września br.). Przyrost aktywów płynnych dotyczył przede wszystkim portfela obligacji skarbowych, bonów pieniężnych NBP oraz środków ulokowanych w innych bankach. Trzeba jednak dodać, że silny wpływ na obserwowany w skali całego sektora wzrost aktywów płynnych miał ich przyrost w banku państwowym (ze względu na wielkość banku i wielkość zgromadzonych w nim środków zmiana stanu i struktury tych środków może wywoływać istotne wahania stanu i struktury tych środków w skali całego sektora bankowego).

Umiarkowany wzrost skali operacji pozabilansowych

Ograniczony wzrost akcji kredytowej znalazł odzwierciedlenie w umiarkowanym wzroście udzielonych przez banki zobowiązań dotyczących finansowania (wzrost o 5,9% do 213,9 mld zł, w tym 150,5 mld zł wynikało z tytułu przyznanych linii kredytowych).

Redukcje stóp procentowych NBP przełożyły się na wzrost wartości transakcji pochodnych dotyczących stopy procentowej (nominalna wartość tych transakcji zwiększyła się o 7,5% do 1 722,7 mld zł, głównie z tytułu zwiększenia skali transakcji FRA i OIS). Skala operacji walutowymi instrumentami pochodnymi nie uległa większym zmianom (wzrost o 2,7% do 383,6 mld zł, głównie z tytułu wzrostu transakcji outright forward i fx swap). W konsekwencji nastąpił wzrost łącznej skali transakcji na instrumentach pochodnych (z 1 976,0 mld zł na koniec ub.r. do 2 106,4 mld zł na koniec września br.).

¹⁰ Zdefiniowanych tu, jako suma środków zgromadzonych w kasach, bankach centralnych, należności od banków oraz portfela instrumentów dłużnych i kapitałowych.

5. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

**Umiarkowany przyrost zobowiązań,
niski przyrost kapitałów**

Tabela 12. Źródła finansowania

	Wartość (mld zł)				Zmiana do 12/12			
	09/12	12/12	06/13	09/13	nominalna mld zł	%	skorygowana mld zł	%
Zobowiązania	1 192,0	1 203,7	1 255,9	1 279,0	75,3	6,3%	69,1	5,7%
1/ Depozyty i kredyty sektora finansowego	254,3	252,1	260,0	266,6	14,5	5,7%	11,5	4,5%
2/ Depozyty sektora niefinansowego:	695,7	724,0	744,1	747,5	23,5	3,2%	21,7	3,0%
- gospodarstwa domowe	498,9	516,0	534,0	535,2	19,2	3,7%	18,2	3,5%
- przedsiębiorstwa	179,7	191,3	192,4	194,2	2,9	1,5%	2,0	1,1%
- instytucje niekomercyjne	17,2	16,7	17,6	18,2	1,5	8,7%	1,4	8,6%
3/ Depozyty sektora budżetowego	82,9	59,8	74,2	89,0	29,2	48,8%	28,7	47,6%
4/ Zobowiązania z tytułu własnej emisji	54,7	52,7	52,9	52,5	-0,2	-0,3%		
5/ Zobowiązania podporządkowane	7,0	8,0	7,0	7,3	-0,7	-9,2%		
6/ Pozostałe	97,4	107,0	117,6	116,1	9,0	8,4%		
wg waluty								
- złotowe	935,3	933,6	990,4	989,7	56,1	6,0%	56,1	6,0%
- walutowe	256,7	270,1	265,5	289,3	19,2	7,1%	13,0	4,7%
wg kraju								
- rezydent	977,3	985,0	1 021,1	1 048,3	63,3	6,4%	60,4	6,1%
- nierezydent	214,7	218,7	234,8	230,7	12,1	5,5%	8,7	3,9%
w tym środki z macierzystej grupy kapitałowej	116,6	111,0	120,4	116,4	5,5	4,9%		
Kapitały	143,3	146,5	145,4	150,2	3,7	2,5%		

Ograniczony wzrost skali działania sektora bankowego znalazł również odzwierciedlenie w umiarkowanym wzroście zobowiązań, które w okresie I-IX br. w ujęciu nominalnym zwiększyły się o 75,3 mld zł, tj. o 6,3% (rok/rok o 7,3%), a po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut o około 69,1 mld zł, tj. o około 5,7% (rok/rok o 7,0%). Decydujący wpływ miał przy tym przyrost depozytów sektora budżetowego, a w istotnie mniejszym stopniu depozytów gospodarstw domowych oraz innych zobowiązań. Przyrost zobowiązań był nieco wyższy niż przyrost sumy bilansowej, co wynikało z relatywnie niskiego przyrostu kapitałów.

**Ograniczony przyrost depozytów
sektora niefinansowego**

W okresie I-IX br. stan depozytów sektora niefinansowego zwiększył się o 23,5 mld zł, tj. o 3,2% (rok/rok o 7,4%), a po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut o około 21,7 mld zł, tj. 3,0% (rok/rok o 7,3%). Przyrost wynikał głównie ze zwiększenia stanu depozytów gospodarstw domowych (o 19,2 mld zł, 3,7%), który dokonał się w I kwartale, podczas gdy w II i III kwartale obserwowano stagnację. Stan depozytów przedsiębiorstw po charakterystycznym dla pierwszych miesięcy roku obniżeniu w II i III kwartale uległ zwiększeniu, w rezultacie czego nieznacznie przekroczył poziom z końca ub.r. (wzrost o 2,9 mld zł, 1,5%).

Uwagę zwraca, że blisko 30% przyrostu depozytów sektora niefinansowego została zrealizowana przez sektor banków spółdzielczych. Na rynku dochodzi też do pewnych przesunięć w zakresie banków, które pozyskują najwięcej depozytów.

W kontekście możliwości wzrostu bazy depozytowej, istotnym wyzwaniem dla banków stało się środowisko rekordowo niskich stóp procentowych oraz osłabienie tempa wzrostu gospodarczego. W szczególności silne złagodzenie polityki pieniężnej doprowadziło do znacznego spadku oprocentowania depozytów (przeciętne oprocentowanie nowych depozytów gospodarstw domowych zmniejszyło się z 4,2% w grudniu ub.r. do 2,5% we wrześniu br., a przedsiębiorstw z 4,0% do 2,3%), co powoduje zmniejszenie przyrostu depozytów z tytułu odsetek od już złożonych lokat, jak też wpływa negatywnie na skłonność do oszczędzania oraz prowadzi do poszukiwania alternatywnych form inwestycji (m.in. na rynku kapitałowym oraz na rynku nieruchomości). Presję na bazę depozytową wywiera też osłabienie gospodarki, które wpływa niekorzystnie na możliwość tworzenia oszczędności przez gospodarstwa domowe i przedsiębiorstwa, choć z drugiej strony ten sam czynnik może skłaniać je do zwiększenia poziomu oszczędności w bankach w celu stworzenia bufora na wypadek pogorszenia ich sytuacji finansowej.

Stan depozytów i kredytów sektora finansowego pozostaje relatywnie stabilny

Po obserwowanym w I kwartale br. zmniejszeniu stanu depozytów i kredytów sektora finansowego, w II a zwłaszcza w III kwartale odnotowano ich znaczący przyrost. W rezultacie stan tych depozytów w okresie I-IX br. zwiększył się o 14,5 mld zł, tj. o 5,7% (rok/rok o 4,8%), a po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut o około 11,5 mld zł, tj. o 4,5% (rok/rok o 4,1%). Poziom tych środków pozostaje jednak w ostatnich okresach relatywnie stabilny.

Silny napływ depozytów sektora budżetowego

W okresie I-IX br. głównym czynnikiem wzrostu zobowiązań sektora bankowego był przyrost depozytów sektora budżetowego, których wartość zwiększyła się o 29,2 mld zł, tj. o 48,8% (rok/rok o 7,4%), a po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walut o około 28,7 mld zł, tj. o 47,6% (rok/rok o 7,2%), przy czym zasadnicza część tego przyrostu dokonana się w III kwartale. Należy mieć na uwadze, że napływ tych środków ma charakter okresowy i jest bardzo silnie skoncentrowany, w rezultacie czego rola depozytów sektora budżetowego w finansowaniu działalności banków pozostaje ograniczona.

Pozostałe zobowiązania bez większych zmian

Stan pozostałych zobowiązań sektora bankowego nie uległ większym zmianom (nieznaczne zmniejszenie stanu pożyczek podporządkowanych oraz emisji własnych, przy wzroście pozostałych zobowiązań).

Relatywnie niski przyrost kapitałów

W okresie I-IX br. odnotowano relatywnie niski przyrost kapitałów, których wartość zwiększyła się jedynie o 3,7 mld zł, tj. o 2,5%. Wynikało to z relatywnie wysokich dywidend wypłaconych przez banki komercyjne z tytułu zysków zrealizowanych w 2012 r. oraz przekształcenia jednego banku zagranicznego w oddział instytucji kredytowej.

Umiarkowany wzrost finansowania zagranicznego

W okresie I-IX br. odnotowano wzrost stanu środków nierezydentów o 12,1 mld zł, tj. o 5,5%, a po wyeliminowaniu zmian kursów walut o około 8,7 mld zł, tj. o 3,9%. Wynikało to z najwyższego od dwóch lat napływu tych środków jaki nastąpił w II kwartale (skorygowany przyrost wyniósł około 10,5 mld zł). Należy jednak zaznaczyć, że część tych środków napłynęła do podmiotów, które dokonują dużych operacji na rynku finansowym, w związku z czym można oczekiwać ich odpływu w kolejnych okresach.

Ponad połowa zobowiązań wobec nierezydenta pochodziła od podmiotów z macierzystej grupy kapitałowej (bez uwzględnienia oddziałów instytucji kredytowych ich stan zwiększył się z 111,0 mld zł na koniec ub.r. do 116,4 mld zł na koniec września br.), co wynikało zarówno z napływu tych środków, jak i z osłabienia złotego.

W kontekście finansowania zagranicznego należy zaznaczyć, że w odróżnieniu od innych krajów regionu, w Polsce nie odnotowano w ostatnich latach odpływu kapitału zagranicznego na skutek tzw. „delewarowania” banków zagranicznych¹¹. Obserwowane w Polsce zmiany w zakresie finansowania zagranicznego mają inne podłoże i wynikają przede wszystkim z modyfikacji strategii działania niektórych banków. Polegają one na dążeniu do zmniejszenia stopnia uzależnienia od środków z macierzystych grup finansowych oraz na wycofaniu z oferty walutowych kredytów mieszkaniowych. W konsekwencji prowadzi to do stopniowego spadku zapotrzebowania na środki zagraniczne. Istotnym źródłem wahań w poziomie finansowania zagranicznego jest też zmienność kursów walut (około 70% środków nierezydenta stanowią waluty obce) oraz zmienność skali operacji na rynku finansowym dokonywanych przez niektóre podmioty, które finansowane są w oparciu o zasoby instytucji macierzystych.

W kontekście finansowania zagranicznego należy też zwrócić uwagę na obserwowane przez większą część br. obniżenie stanu należności polskich banków od nierezydentów, który we wrześniu uległ ponownemu zwiększeniu w rezultacie czego ukształtował się na poziomie z końca ub.r. W połączeniu ze wzrostem zobowiązań wobec nierezydentów, spowodowało to nieznaczne zwiększenie ujemnej luki finansowania zagranicznego (z -152,9 mld zł na koniec ub.r. do -164,9 mld zł na koniec września br.) i jej udziału w sumie bilansowej (z -11,3% do -11,5%).

¹¹ Szerzej zob. „Raport o sytuacji banków w 2012 r.”, UKNF.

6. STRUKTURA WALUTOWA I TERMINÓW PŁATNOŚCI BILANSU

Zmniejszenie niedopasowania walutowego sektora

Tabela 13. Struktura walutowa bilansu

	Wartość (mld zł)				Zmiana do 12/12	
	09/12	12/12	06/13	09/13	mld zł	%
Aktywa						
- złotowe	1 005,0	1 016,7	1 063,4	1 084,6	67,9	6,7%
- walutowe	330,3	333,5	337,9	344,6	11,1	3,3%
Pasywa						
- złotowe	1 078,6	1 080,1	1 135,8	1 139,9	59,8	5,5%
- walutowe	256,7	270,1	265,5	289,3	19,2	7,1%
Niedopasowanie walutowe						
- w mld zł	-73,6	-63,4	-72,4	-55,3		
- % sumy bilansowej	-5,5%	-4,7%	-5,2%	-3,9%		

W okresie I-IX br. odnotowano niewielki przyrost stanu aktywów walutowych (o 11,3 mld zł, tj. o 3,3%) oraz umiarkowany wzrost pasywów walutowych (o 19,2 mld zł, tj. o 7,1%). Obserwowane zmiany kształtowane były pod wpływem nieznacznego osłabienia złotego, zmian w strukturze finansowania banków, wzrostu finansowania zagranicznego oraz zmian w poziomie i strukturze walutowej lokat instytucji sektora rządowego. Większy przyrost pasywów walutowych niż aktywów przełożył się na obniżenie ujemnej luki walutowej sektora bankowego (do -55,3 mld zł) oraz zmniejszenia jej udziału w sumie bilansowej (do -3,9%). W rezultacie odnotowanych zmian nastąpiło też zmniejszenie udziału aktywów walutowych w sumie bilansowej (z 24,7% na koniec ub.r. do 24,0% na koniec września br.) oraz nieznaczny wzrost udziału pasywów walutowych (z 20,0% do 20,2%).

Finansowanie długoterminowe bez większych zmian

Tabela 14. Struktura terminowa bilansu¹²

	Wartość (mld zł)				Zmiana do 12/12	
	09/12	12/12	06/13	09/13	mld zł	%
Aktywa	1 366,6	1 380,1	1 432,7	1 461,7	81,6	5,9%
do roku	425,7	397,4	452,5	438,5	41,1	10,3%
1-2 lata	105,6	108,9	118,7	121,4	12,5	11,5%
2-5 lat	220,1	221,9	250,5	254,3	32,4	14,6%
powyżej 5 lat	448,0	448,6	449,1	449,9	1,3	0,3%
bez terminu	167,2	203,3	161,8	197,5	-5,8	-2,8%
Pasywa	1 328,0	1 343,7	1 394,5	1 422,7	79,1	5,9%
do roku	976,5	978,7	1 024,0	1 049,0	70,2	7,2%
1-2 lata	42,4	55,1	52,6	58,3	3,2	5,9%
2-5 lat	62,4	57,6	70,8	68,2	10,6	18,3%
powyżej 5 lat	80,3	80,5	75,1	73,2	-7,2	-9,0%
bez terminu	166,5	171,8	172,0	174,1	2,3	1,3%

¹² Uwaga: System sprawozdawczy FINREP w zakresie struktury terminów płatności opiera się na danych w wartościach nominalnych oraz zawiera pozycję „bez określonego terminu”, co powoduje występowanie pewnych zniekształceń i niezgodności (m.in. pomiędzy sumą aktywów i pasywów). Ograniczenia te nie wpływają jednak na istotę prezentowanych zjawisk i wysnuwanych wniosków.

W okresie I-IX br. nie odnotowano znaczących zmian w strukturze terminów płatności bilansu sektora bankowego. W szczególności poziom finansowania długoterminowego pozostał stabilny - zobowiązania wymagalne powyżej 1 roku wprawdzie wzrosły (z 193,2 mld zł na koniec ub.r. do 199,7 mld zł na koniec września br.), ale ich udział w sumie bilansowej obniżył się (z 14,4% do 14,0%). Ponadto obserwowany wzrost wynikał głównie z osłabienia złotego, choć kilku bankom udało się pozyskać nowe środki finansowania długoterminowego.

Duże dysproporcje pod względem terminów zapadalności aktywów i wymagalności pasywów wskazują na oparcie długoterminowej akcji kredytowej na krótkoterminowych depozytach, co powoduje wzrost ryzyka płynności. Dlatego konieczne jest, aby banki kontynuowały działania zmierzające do pozyskania długoterminowych, stabilnych źródeł finansowania.

7. JAKOŚĆ PORTFELA KREDYTOWEGO

**Jakość portfela kredytowego
pozostaje stabilna**

Tabela 15. Jakość portfela kredytowego

	Kredyty zagrożone (mld zł)			Zmiana do 12/12		Udział (%)				
	09/12	12/12	06/13	09/13	mld zł	%	09/12	12/12	06/13	09/13
Kredyty zagrożone	71,8	72,2	73,3	72,3	0,1	0,2%	7,7%	7,7%	7,6%	7,4%
Sektor finansowy	0,1	0,1	0,2	0,2	0,1	81,1%	0,3%	0,3%	0,6%	0,5%
Sektor niefinansowy	71,3	71,7	72,8	71,8	0,1	0,1%	8,8%	8,9%	8,7%	8,5%
Sektor budżetowy	0,4	0,4	0,3	0,3	0,0	-10,6%	0,4%	0,4%	0,4%	0,4%
Gospodarstwa domowe	40,0	39,6	39,4	39,3	-0,3	-0,6%	7,5%	7,4%	7,2%	7,1%
Mieszkaniowe	8,5	9,0	9,8	9,9	0,8	9,0%	2,7%	2,8%	2,9%	2,9%
Konsumpcyjne	22,5	21,3	19,6	19,4	-1,8	-8,7%	17,9%	17,2%	16,1%	15,5%
Pozostałe	8,9	9,2	10,0	10,0	0,8	8,5%	10,2%	10,5%	10,9%	10,6%
Przedsiębiorstwa	31,3	32,1	33,2	32,4	0,3	1,0%	11,3%	11,8%	11,8%	11,5%
MSP	20,7	21,5	22,2	22,0	0,5	2,1%	12,4%	13,1%	13,4%	13,2%
Duże przedsiębiorstwa	10,6	10,6	11,0	10,4	-0,1	-1,4%	9,7%	9,8%	9,6%	9,1%
Kredyty opóźnione w spłacie										
Konsumpcyjne										
do 30 dni	8,1	9,4	7,9	8,7	-0,6	-6,9%	6,4%	7,5%	6,2%	6,7%
> 30 dni	25,1	23,7	22,7	22,4	-1,4	-5,9%	19,6%	18,9%	17,7%	17,0%
Mieszkaniowe										
do 30 dni	11,4	13,3	11,5	13,9	0,6	4,2%	3,6%	4,1%	3,4%	4,1%
> 30 dni	10,7	10,7	11,5	11,7	0,9	8,8%	3,3%	3,3%	3,5%	3,5%

Pomimo obserwowanego osłabienia tempa wzrostu gospodarki oraz pogorszenia sytuacji na rynku pracy, jakość portfela kredytowego pozostaje stabilna. Przejawia się to niskim przyrostem kredytów zagrożonych, który w okresie I-IX br. wyniósł zaledwie 0,1 mld zł, tj. 0,2% (rok/rok 0,5 mld zł, tj. 0,7%) oraz obniżeniem ich udziału w portfelu (z 7,7% na koniec ub.r. do 7,4% na koniec września br.).

Ten korzystny obraz sytuacji należy tłumaczyć kilkoma czynnikami. Po pierwsze, znaczący wpływ miały transakcje sprzedaży portfela „złych kredytów”, które dotyczyły głównie kredytów konsumpcyjnych. Po drugie, silna redukcja stóp procentowych doprowadziła do znaczącego zmniejszenia kosztów obsługi kredytów, co działa stabilizująco lub prowadzi do poprawy sytuacji finansowej części kredytobiorców. Po trzecie, pomimo silnego osłabienia wzrostu gospodarczego, sytuacja finansowa sektora przedsiębiorstw pozostaje relatywnie dobra. W końcu silny wpływ miał proces samoregulacji banków do jakiej doszło w minionych latach oraz działania nadzoru bankowego, zarówno o charakterze systemowym jak i indywidualnym, co doprowadziło do znacznego wzmocnienia procesu zarządzania ryzykiem kredytowym. Jednocześnie dokonane w ostatnich latach silne wzmocnienie bazy kapitałowej (w znacznym stopniu wynikające z działań nadzoru bankowego) stwarza bankom większe możliwości w procesie restrukturyzacji zadłużenia.

Nie można jednak też wykluczyć, że niektóre banki starały się poprawić swoje wyniki finansowe w drodze bardziej liberalnej wyceny ryzyka kredytowego (w rezultacie tworzenia niższych odpisów), co jest przedmiotem systematycznej weryfikacji przez nadzór bankowy, jak też będzie przedmiotem przeglądu dokonanego przez biegłych rewidentów.

Pomimo generalnie korzystnego obrazu, w niektórych obszarach doszło do umiarkowanego pogorszenia jakości kredytów - głównymi obszarami osłabienia były kredyty mieszkaniowe, kredyty dla drobnych przedsiębiorców oraz sektora przedsiębiorstw.

Należy mieć też na uwadze, że obraz sytuacji nie jest w pełni jednorodny i w niektórych bankach obserwowano pogorszenie jakości portfela kredytowego. Należy też odnotować relatywnie wysoki przyrost portfela kredytów zagrożonych w sektorze banków spółdzielczych (o 11,9%), choć ogólna jakość kredytów tej grupy banków pozostaje wyższa niż w bankach komercyjnych.

Pogorszenie jakości kredytów mieszkaniowych, ale sygnały stopniowej stabilizacji

W okresie I-IX br. odnotowano pogorszenie jakości kredytów mieszkaniowych, przejawiające się we wzroście stanu kredytów zagrożonych o 0,8 mld zł, tj. o 9,0% (rok/rok o 1,4 mld zł; 16,1%) oraz zwiększeniu ich udziału w portfelu do 2,9% (z 2,8% na koniec ub.r.). Pogorszeniu uległa też spłacalność kredytów, co przejawiało się w zwiększeniu stanu kredytów opóźnionych w spłacie powyżej 30 dni o 0,9 mld zł, tj. o 8,8% (rok/rok o 1,0 mld zł; 9,5%) oraz ich udziału w portfelu do 3,5% (z 3,3%).

Pomimo umiarkowanego pogorszenia, wydaje się że jakość kredytów mieszkaniowych ulega stopniowej stabilizacji, o czym świadczy stabilizacja lub malejące saldo kwartalnego przyrostu kredytów zagrożonych oraz opóźnionych w spłacie powyżej 30 dni. Wprawdzie trudno określić na ile zjawisko jest to trwałe, ale wydaje się że dokonane w ostatnich latach i okresach wzmocnienie procedur kredytowych zaczyna przynosić pozytywne efekty. Dodatkowo pozytywny wpływ na jakość kredytów złotych wywiera środowisko rekordowo niskich stóp procentowych, co istotnie obniża koszty obsługi zadłużenia i ma pozytywny wpływ na sytuację finansową kredytobiorców.

O ile jakość kredytów mieszkaniowych (mierzona udziałem kredytów zagrożonych i opóźnionych w spłacie) pozostaje wysoka na tle innych rodzajów kredytów to, jak wskazywano we wcześniejszych raportach¹³, trzeba mieć na uwadze, m.in.: krótką historię większości kredytów, niekorzystne parametry znacznej części portfela kredytowego (kwestia waluty kredytu, LTV, DTI, okresu kredytowania, kredytów udzielonych w ramach programu „RnS”), silną koncentrację produktową występującą w niektórych bankach, ograniczoną płynność na rynku nieruchomości, niezadawalające bazy danych o rynku nieruchomości oraz sytuacji finansowej kredytobiorców, czy też brak odpowiednich źródeł finansowania akcji kredytowej.

Mając na uwadze niekorzystne zjawiska obserwowane w portfelu kredytów mieszkaniowych, jak też krajowe i międzynarodowe doświadczenia ostatnich lat, w czerwcu br. KNF dokonała nowelizacji Rekomendacji S. Przyjęte rozwiązania, wraz z innymi działaniami UKNF, powinny doprowadzić do korekty dotychczasowego modelu rozwoju kredytów mieszkaniowych oraz zwiększyć bezpieczeństwo banków i ich klientów (kredytobiorców i deponentów), a pośrednio sprzyjać też stabilnemu długookresowemu rozwojowi budownictwa mieszkaniowego i rynku nieruchomości.

Poprawa jakości kredytów konsumpcyjnych dzięki sprzedaży „złych” kredytów

W okresie I-IX br. odnotowano poprawę jakości kredytów konsumpcyjnych, co wyraziło się zmniejszeniem stanu kredytów zagrożonych o 1,8 mld zł, tj. o 8,7% (rok/rok -3,1 mld zł; -13,7%) oraz obniżeniu ich udziału w portfelu do 15,5% (z 17,2%). Poprawie uległa też spłacalność kredytów, co przejawiało się w zmniejszeniu stanu kredytów opóźnionych w spłacie powyżej 30 dni o 1,4 mld zł, tj. o 5,9% (rok/rok -2,7 mld zł; -10,8%)

¹³ Szerzej zob. „Raport o sytuacji banków w 2012 r.”, „Raport o sytuacji banków w I półroczu 2013 r.”, UKNF.

oraz ich udziału w portfelu do 17,0% (z 18,9%). Należy jednak mieć na uwadze, że pozytywne obserwacje w znacznym stopniu wynikały ze sprzedaży części portfela „złych” kredytów, jakie zostały przeprowadzone w br. Dodatkowo poprawie jakości kredytów sprzyjał wyraźny wzrost akcji kredytowej w III kwartale br. prowadzący do obniżenia udziałów kredytów zagrożonych i opóźnionych w spłacie.

Pomiędzy bankami występują istotne różnice w zakresie jakości portfela (z jednej strony występuje grupa banków w znacznym stopniu koncentrujących się na segmencie consumer finance, w których udział kredytów zagrożonych wynosi 20-30%, a z drugiej banki uniwersalne o dużym portfelu tych kredytów, gdzie udział ten na ogół nie przekracza 10%).

Pogorszenie jakości pozostałych kredytów dla gospodarstw domowych, ale oznaki stabilizacji

Jakość pozostałych kredytów dla gospodarstw uległa pogorszeniu, przejawiającym się zwiększeniem stanu kredytów zagrożonych w okresie I-IX br. o 0,8 mld zł, tj. o 8,5% (rok/rok o 1,1 mld zł; 12,1%) oraz ich udział w portfelu do 10,6% (z 10,5% na koniec 2012 r.). Wynikało to głównie z pogorszenia jakości kredytów udzielonych na bieżącą działalność drobnych przedsiębiorstw (wzrost kredytów zagrożonych o 0,6 mld zł), co ma związek z silnym spowolnieniem gospodarczym, przekładającym się na pogorszenie sytuacji finansowej części z tych podmiotów. Jednak w III kwartale br. obserwowano oznaki stabilizacji wyrażające się wyhamowaniem przyrostu kredytów zagrożonych (wyjątek stanowiły kredyty operacyjne) i obniżeniem ich udziału w portfelu.

Poprawa jakości kredytów dla dużych przedsiębiorstw, umiarkowane pogorszenie w obszarze kredytów dla MSP

W okresie I-IX br. stan kredytów zagrożonych sektora przedsiębiorstw zwiększył się o 0,3 mld zł, tj. o 1,0% (rok/rok o 1,1 mld zł; 3,6%), ale dzięki zwiększeniu skali akcji kredytowej udział kredytów zagrożonych uległ obniżeniu do 11,5% (z 11,8%). Biorąc pod uwagę typ przedsiębiorstw należy odnotować pogorszenie jakości kredytów dla MSP (przyrost kredytów zagrożonych o 0,5 mld zł, wzrost udziału kredytów zagrożonych do 13,2%). W przypadku dużych przedsiębiorstw odnotowano poprawę jakości kredytów (zmniejszenie stanu kredytów zagrożonych o 0,1 mld zł, zmniejszenie udziału kredytów zagrożonych do 13,1%).

Stabilną sytuację w portfelu kredytów przedsiębiorstw można tłumaczyć relatywnie korzystną sytuacją finansową przedsiębiorstw - pomimo silnego osłabienia wzrostu gospodarki w okresie I-IX br. wynik finansowy netto sektora przedsiębiorstw wyniósł 70,3 mld zł i był o 4,6% wyższy niż w analogicznym okresie ub.r. (poprawie uległy też wskaźniki płynności)¹⁴ - co po części miało związek z silną redukcją stóp procentowych skutkującą zmniejszeniem kosztów obsługi zadłużenia.

Dodatkowym czynnikiem była zmiana klasyfikacji należności dokonana wobec jednej z dużych spółek budowlanych.

¹⁴ Zob. „Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych w okresie I-IX 2013 roku.”, GUS.

Jakość kredytów zdeterminowana przez rozwój sytuacji gospodarczej

Z punktu widzenia jakości portfela kredytowego w przyszłych okresach kluczowe znaczenie będzie miał rozwój sytuacji makroekonomicznej. Należy się liczyć z tym, że w przypadku utrzymania się relatywnie niskiego tempa wzrostu aktywności gospodarczej, będzie to negatywnie wpływało na sytuację finansową części kredytobiorców i wywierało negatywną presję na jakość portfela kredytowego i wyniki banków. Z drugiej strony, silne złagodzenie polityki pieniężnej przez RPP w znaczący sposób ogranicza koszty obsługi kredytów i działa stabilizująco lub prowadzi do poprawy sytuacji finansowej części kredytobiorców.

W długim okresie pozytywny wpływ na jakość portfela kredytowego będą miały znowelizowane w ostatnich okresach rekomendacje, które wcielone do powszechnej praktyki bankowej powinny istotnie wzmocnić proces zarządzania ryzykiem kredytowym, jak też wzmocnić bezpieczeństwo kredytobiorców.

SPIS TABEL

Tabela 1. Adekwatność kapitałowa	11
Tabela 2. Współczynnik wypłacalności i współczynnik Tier 1	12
Tabela 3. Wybrane miary płynności.....	13
Tabela 4. Wybrane elementy rachunku wyników sektora bankowego	14
Tabela 5. Czynniki zmiany wyniku finansowego netto sektora bankowego w 2013	14
Tabela 6. Saldo odpisów i rezerw	16
Tabela 7. Wybrane miary efektywności działania.....	17
Tabela 8. Portfel kredytowy	18
Tabela 9. Kredyty dla gospodarstw domowych.....	19
Tabela 10. Kredyty dla przedsiębiorstw	22
Tabela 11. Wybrane aktywa płynne.....	23
Tabela 12. Źródła finansowania	24
Tabela 13. Struktura walutowa bilansu.....	27
Tabela 14. Struktura terminowa bilansu	27
Tabela 15. Jakość portfela kredytowego	29

URZĄD KOMISJI NADZORU FINANSOWEGO
Plac Powstańców Warszawy 1
00-950 Warszawa

tel. (+48 22) 262-50-00
fax (+48 22) 262-51-11 (95)
e-mail: knf@knf.gov.pl

www.knf.gov.pl